A 9 7/28

A 9 7/28

QUESTION DE L'ÉMANCIPATION DES PAYSANS EN RUSSIE.

BIBLIOGRAPHIE ÉTRANGÈRE.

RECUEILLIE PAR

Mežov

V. I. MEJOFF.

ST. PÉTERSBOURG.
Imprimerie du Ministère de l' Intérieur.
1865.

QUESTION DE L'ÉMANCIPATION DES PAYSANS EN RUSSIE.

BIBLIOGRAPHIE ÉTRANGÈRE.

RECUEILLIE PAR

Mežov

V. I. MEJOFF.

ST. PÉTERSBOURG.

IMPRIMERIE DU MINISTÈRE DE L' INTÉRIEUR.

1865.

Дозволено цензурою 10 Января 1865 г.

1. DE L'ÉMANCIPATION DES PAYSANS EN GÉNÉRAL.

* 1. **Systematisches Verzeichniss** von Büchern, Zeitschriften, zerstreuten Abhandlungen und einzelnen Aufsaetzen, betreffend die Literatur und Geschichte der Privatunterthansverhältnisse von der aeltesten bis auf die neuste Zeit, so wie ihrer Aufhebung in den verschiedenen Ländern Europa's. Dr. F. L. Boesigk. Als Manuscript gedruckt. Dresden. Druck. von F. Thomass. 1857. 4°. 66 S.

Въ этой книгѣ помѣщено 578 сочиненій. Она была издана съ цѣлью служить источникомъ для лицъ, занимавшихся у насъ разработкою крестьянскаго вопроса.

* 2. **Geschichte der Aufhebung** der Leibeigenschaft und Hörigkeit in Europa bis um die Mitte des XIX Iahrhunderts. Samuel Sugenheim. Eine von der K. Akad. der Wissensch. im Iahre 1860 gekrönte Preisschrift St.-Petersb. Buchdruck. der Akad. der Wissensch. 1861. 8°. VIII und 543 S.

---

2. DE L'ÉMANCIPATION DES PAYSANS EN RUSSIE.

* 3. **Dissertation qui a remporté le prix** sur la question proposée en 1766 par la société d'économie et d'agriculture à St.-Pétersbourg; à laquelle on a joint les pièces qui ont eues l'accessit. (Gegenüberstehend der deutsche Titel): Die von der Oeconomischen Gesellschaft zu St. Petersburg, den 22 Aprill 1768, gekrönte Preisschrift, nebst drey andern die dem Preis am nächsten gekommen. St. Petersburg. 1768. 8°.

Учрежденное 1765 г. Вольное Экономическое Общество получило, 1-го Ноября, 1766 года, отъ одного неизвѣстнаго лица 1000 червонцевъ, съ условіемъ, чтобы часть этой суммы была употреблена на премію, за лучшее разрѣшеніе слѣдующаго вопроса: «Est-il plus avantageux à un État que le paisan possède en propre du terrain, ou qu'il n'ait que des biens-meubles? et jusqu'où doit s'étendre cette propriété pour l'avantage de l'État?» Эта задача возбудила до того всеобщій интересъ, что къ 22-му Апрѣля, 1768 г., когда происходило присужденіе преміи, прислано было въ Вольное Экономическое Общество не менѣе 164-хъ сочиненій. (Изъ нихъ 7 на русскомъ языкѣ, 22 на французскомъ, 130 на нѣмецкомъ, 3 на латинскомъ, 1 на голландскомъ и 1 на шведскомъ). Полная премія присуждена была за одно французское сочиненіе, авторомъ котораго былъ нѣкто *Беарде де л'Аббе* изъ Ахена. Акце-

---

) Les numéros accompagnés d'un indiquent des livres, ceux sans astérisque se rapportent, à des articles de journaux.—Cette bibliographie est rangé d'après l'ordre chronologique.

сита удостоились четыре сочиненія: одно на русскомъ языкѣ, два на нѣмецкомъ и одно на французскомъ. Сочиненіе на русскомъ языкѣ не было напечатано и даже имя сочинителя повидимому осталось неизвѣстно; остальныя сочиненія, получившія преміи, были изданы Вольнымъ Экономическимъ Обществомъ въ одной книгѣ, подъ вышеприведеннымъ заглавіемъ. Вотъ заглавія всѣхъ четырехъ сочиненій, заключающихся въ этой книжкѣ:

1. Сочиненіе, получившее первую премію. Оно было сверхъ того переведено на русскій языкъ и помѣщено въ 8-й книгѣ: *Трудовъ Вольнаго Экономическаго Общества.* Нѣмецкій переводъ этого же сочиненія былъ напечатанъ въ первыхъ одиннадцати книгахъ: «Трудовъ» нѣмецк. изданія (Abhandlungen der freyen ökonomischen Gesellschaft in St.-Petersburg. St.-Petersburg, Riga und Leipzig, bei Hartknoch. 1767—1777, in 10 Bänden).

Другой нѣмецкій переводъ появился отдѣльною брошюрою, подъ слѣдующимъ заглавіемъ: «Abhandlung, welche im Iahre 1768, von der freyen ökonomischen Gesellschaft zu St.-Petersburg ist gekrönt worden, über die Frage: Ist es einem Staate zuträglicher, dass der Bauer Eigengrund besitzet, oder nur fahrende Güter hat? Und bis wohin mag diesz Eigenthumsrecht sich erstrecken?» Aus dem Französischen des Herrn *Bearde de l'Abbaye.* s. l. 1777. 8°.

Французское оригинальное сочиненіе было, кромѣ того, издано въ Амстердамѣ, 1769 года, *Реемъ*, и находится въ слѣдующей, рѣдкой и мало кому извѣстной книгѣ: «La félicité publique considerée dans les paysans, cultivateurs de leurs propres terres, traduit de l'italien par Mr. *Vignoli*, précédée de la «Dissertation qui a remporté le prix à la Société libre et économique de St.-Pétersbourg en l'année MDCCLXVIII par Mr. *Béardé de l'Abbaye.* Lausanne, Franc. Grasset. 1770. 8°.

2. Сочиненіе на нѣмецкомъ языкѣ. Авторъ его *I. X. Вельнеръ* (Ioh. Christoph Woellner), въ то время неизвѣстный писатель, впослѣдствіи прусскій министръ. Это же сочиненіе было издано подъ слѣдующимъ заглавіемъ: Preisschrift wegen der eigenthümlichen Besitzungen der Bauern, welche bey der Russisch-Kayserl. freyen oekonomischen Gesellschaft zu St.-Petersburg, den ersten May 1768 das Accessit erhalten. Wahlspruch: Catharina. Berlin. Buchladen der Realschule. 1768. 8° und 4°. 64 S. (У обѣихъ изданій одна и таже печать).

3. Сочиненіе на французскомъ языкѣ, главнаго сборщика податей *Граслина*, въ Нантѣ. (Receveur général des fermes à Nantes: «Труды Вольно-Экономическаго Общества» переводятъ эту фразу такимъ образомъ: Главный директоръ надъ сборами королевскихъ доходовъ въ Нантесѣ).

4. Сочиненіе на нѣмецкомъ языкѣ Лифляндскаго дворянина *Е. І. фонъ-Мека* (Erich Ioh. von Meck), изданное позже отдѣльною брошюрою, подъ слѣдующимъ заглавіемъ: «Preisschrift wegen der eigenthümlichen Besitzungen der Bauern, welche bei der Kaiserl. Russ. freien oeconomischen Gesellschaft zu St.-Petersburg das Accessit erhalten. Wahlspruch: Festina lente. Riga. 1772. 8°».

Напечатано также въ вышеупомянутыхъ: «Abhandlungen der freyen ökon. Gesellschaft (Theil VIII), gedruckt 1775, хотя и не входило въ составъ русскаго оригинала: «Трудовъ».

* 4. **Politische und cammeralistische Auflösung** derjenigen Preisfrage, welche die Oeconomische Gesellschaft zu St.-Petersburg aufgegeben hat Chr. Val. Merkel. Leipzig. 1768. 4°.

* 5. **Versuch einer Abhandlung** vom Eigenthum der Bauern, nach Anleitung einer Frage. Riga. Hartknoch. 1770. 8°. 111 S.

Это и предъидущее сочиненія, повидимому, не были посылаемы въ Вольное Экономическое Общество для соисканія преміи.

* 6. **Ioh. Geo. Eisen.—Der Philanthrop**, eine periodische Schrift. Erstes Stück (einziges). Mitau. I. F. Hinz. 1777. 8⁰. 72 S.

Издатель этого сочиненія г. *Ейзенъ*, иначе называемый *Ейзенъ фонъ-Шварценбергъ* былъ первый поднявшій въ Россіи вопросъ объ освобожденіи крестьянъ. Въ предисловіи онъ разсказываетъ о своихъ стараніяхъ по уничтоженію крѣпостнаго права; какъ онъ для этой цѣли былъ три раза призываемъ въ Петербургъ Императоромъ Петромъ III, Императрицей Екатериной II и наконецъ графомъ Алексѣемъ Орловымъ. Для послѣдняго онъ начерталъ планъ раздѣла собственности въ его имѣніи. Въ заключеніе слѣдуетъ статья, занимающая большую часть книги, въ которой авторъ представляетъ крѣпостное состояніе, какъ одно изъ ошибочныхъ и вредныхъ основаній государственнаго хозяйства.

* 7. **Sur l'affranchissement** des serfs. G. de Freygang. Goettingue. Dietrich (1803). 8⁰.

Брошюра въ нѣсколько страницъ; въ ней въ общихъ фразахъ выражается надежда на Императора Александра I-го, имѣвшаго намѣреніе уничтожить въ Россіи крѣпостное право.

* 8. **Dissertatio inauguralis** philosophico-politica de manumittendis per Russiam servis. Andreas de-Kaisarow. Goettingae. Dietrich. 1806. 4⁰.

* 9. **Ueber die Arbeit** leibeigner und freyer Bauern in Beziehung auf den Nutzen der Landeigenthümer, vorzüglich in Russland. Von der Kaiserl. freyen oeconom. Gesellschaft gekrönte Preisschrift. L. H. von Iakob. St.-Petersburg, bey der Akademie der Wissenschaften (1814). 8⁰.

* 10. **Afhandling om lifegena** och fria bönders arbete, med afseende å egendoms innehafvarens nytta, förnämligast i Ryssland; öfvers från Tyskan. Helsingfors. J. Simelius. 1820. 8⁰.

Переводъ предъидущаго сочиненія.

* 11. **Beweis dass es halb so viel kostet** seine Ländereien von Tagelöhnern bestellen zu lassen, als von leibeigenen Bauern. Garlieb Helwig Merkel. Riga. Häcker. 1814. 4⁰.

* 12. **Einige Bemerkungen** veranlasst durch zwei aufgestellte Preisfragen der Kaiserl. freien oeconom. Gesellschaft in St.-Petersburg. Hein. Aug. von Bock. Dorpat. Schünmann. 1814. 8⁰.

Тотъ же авторъ опровергаетъ г. *Меркеля* въ: «Neueres oekonomisches Repertorium für Livland. Bd. II. S. 388 ff. (Это періодическое изданіе выходило въ Ригѣ, 1812—1813 и въ Дерптѣ, 1815—1825. 8⁰. 9 частей).

* 13. **Dissertatio inauguralis** de servis Russicis, sive de hominibus in Russia propriis. Ioh. Christian Walter. Erlangen. 1815.

* 14. **Cours d'économie** politique. P. Storch. T. et 2. St.-Pétersbourg. 1815. 8⁰.

Въ этомъ сочиненіи г. *Шторхъ* посвящаетъ нѣсколько страницъ крестьянскому вопросу.

* 15. **Dissertatio inauguralis** de servorum herilium in Rossia statu vetere. Mich. Gribowsky. Charcoviae, typis Academicis. 1816. 12⁰.

Это сочиненіе содержитъ только вступительные параграфы болѣе обширнаго русскаго сочиненія: «О состояніи господскихъ крестьянъ въ Россіи», соч. *М. Грибовскаго*. Харьковъ. 1816. 12⁰.

* 16. **Gedanken** eines Gutsbesitzers in Weissreussen über die Nothwendigkeit und Möglichkeit eines verbesserten Bauernzustandes daselbst. Chr. Malchau von Ankerfeld. Mitau. Steffenhagen und Sohn. 1818. 4⁰.

* 17. **La Russie et l'ésclavage** dans leurs rapports avec la civilisation européenne, ou de l'influence de la servitude sur la vie domestique des Russes, sur leur existence civile, morale et politique, et sur les destinées de l'Europe. P. D. de Passenans. Paris. Blanchard. 1822. 8⁰. 2 vol.

* 18. **Notizen** über den gegenwärtigen Zustand der gutsherrlichen und bäuerlichen Verhältnisse und Wirthschaften in der Provinz Weissreussen, namentlich im Gouvernement Witepsk, nebst Erläuterungen, wie die Landwirthschaft durch Regulirungen jener Verhältnisse auf ein höheres Gedeihen gesetzt werden könnte. E. Neumann. St.-Petersburg. K. Kray. 1836. 8⁰.

19. **Zur Geschichte des Adels** und des Bauernstandes in Russland. Iul. von. Hagemeister. *Archiv für wissenschaftliche Kunde von Russland*. Bd. II. (Berlin. 1842) S. 177—187 u. 191—208.

* 20. **La Russie et les Russes**. Nic. Tourguéneff. Paris. Comptoir des Imprimeurs—Unis. 1847. 8⁰. 3 vol.

Изъ этого сочиненія къ крестьянскому вопросу относятся: t. II, p. 70 — 253; t. III, p. 147—177.

21. **Russland und die Russen**. Grimma. Verlags-Comptoir. 1847. 3 Bde.

Переводъ предъидущаго сочиненія.

* 22. **Studien über die innern Zustände**, das Volksleben und insbesondere die ländlichen Einrichtungen Russlands. Aug. von Haxthausen. Hanover. Hahn. 1847 (Th. I и II) und Berlin. Behr. 1852 (Th. III). 8⁰, 3 Bde.

* 23. **Études sur la situation** intérieure, la vie nationale et les institutions rurales de la Russie. Hanovre. 1847—1848 (t. I et II) et Berlin. 1853. (t. III). 8°. 3 vol.

Переводъ предъидущаго сочиненія.

* 24. **The Russian Empire, its people,** institutions and resources. Transl. by Rob. Farie. London. Chapman and Hall. 1856. 8°. 2 vol.

Переводъ сочиненія г. *Гакстгаузена.*

* 25. **Der Bauernstand in Russland.** P. Storch. St.-Petersburg. 1850. 8°. (Отдѣльный оттискъ изъ *Mittheilungen der Kaiserl. freien ökonomischen Gesellschaft.* 1848, 1849 und 1850.)

* 26. **Études sur les forces productives** de la Russie. L. de Tegoborsky. Paris. Renouard. 1852—1855. 8°. 4 vol.

* 27. **La société russe** et la société américaine. Gustave de Beaumont. *Revue des Deux Mondes.* 1854. 15 Mars.

Въ этомъ сочиненіи говорится о русскомъ крестьянскомъ вопросѣ, съ точки зрѣнія сельско-хозяйственной. См. объ этомъ сочиненіи статью въ книгѣ: «Étude sur la question de l'abolition du servage en Russie.» Paris. 1859; стр. 35—44.

* 28. **Russland hat allein noch** die Wahl; social-politische Betrachtungen. Ernst von Nolcken. Berlin. Heinicke. 1857. 8°.

Во второй половинѣ этой брошюры (стр. 56—111) авторъ доказываетъ, что поземельная собственность крестьянина и оброкъ суть положенія вредныя для него и для государства и что истинный идеалъ есть крѣпостное состояніе съ опредѣленною барщиною, какъ это постановлено въ лифляндскомъ крестьянскомъ положеніи 1804.

* 29. **Études sur l'avenir de la Russie.** Première étude: la libération des paysans. D. K. Schédo-Ferroti. Berlin. Behr. 1857. 8°.—2-e édit. ib. 1857.—3-e édit. ib. 1858.—4-e édit. ib. 1859.

* 30. **Ansichten über die Aufhebung** der Leibeigenschaft und die Ertheilung des Grundeigenthums an die Bauern. (Neumann) Nebst Bemerkungen in landwirthschaftlicher Beziehung, ausgearbeitet von E. G. N. Eisleben. G. Reichardt. 1858. 8°.

* 31. **De l'abolition du servage en Russie.** Examen critique du projet de l'empereur Alexandre II. Louis Lubliner. Bruxelles. Ch. Vanderrauwera. 1858. 12°.

* 32. **Les questions du jour en Russie**: abolition du servage, liberté individuelle, publicité. Olguérdowitch. Paris. E. Dentu. 1858. 8°.

* 33. **Quelques vérités** à la noblesse russe. Paris. E. Dentu. 1858. 12°.

* 34. **Les États-Unis et la Russie** considérés au point de vue de la grande culture et du travail libre. Ch. L. Fleischmann. Paris. A. Franck. 1858. 8°.

* 35. **Ueber die durch Gesetze** zu bewirkende Aufhebung des Princips der temporären realen Gleichtheilung in der russischen Gemeinde. (Aug. v. Haxthausen) Scotzniovsky'sche Buchdr. in Baden. 1858. 8°.

Это сочиненіе не поступало въ продажу.

* 36. **De l'abolition** par voie législative du partage égal et temporaire des terres dans les communes russes. Le baron Aug. de Haxthausen. Paris. A. Franck. 1858. 8°.

Съ предисловіемъ издателя *А. Г. (Авг. Голицина)*.

37. **Die Leibeigenschaft** und die Bauernemancipation in Russland. A. Buddeus. *Unsere Zeit.* 22-es Heft. S. 609—657.

Содержаніе этой статьи слѣдующее: Высочайшая воля и право. — Народъ, дворянство, Царь.—Начало крѣпостнаго права и народныя общины.—Царь и бояре.—Петръ I-й и узаконенное крѣпостное состояніе.—Увольненіе на оброкъ и проч.—Польскіе крестьяне.—Императоръ Александръ I-й.—Планъ освобожденія крестьянъ, составленный дворянами.—Николай I-й.—Указы 14 Апрѣля, 1842 и 1844 гг.—Указъ 1847 г.—Состояніе Польши.—Мартовскій указъ 1848 г.—Къ статистикѣ крѣпостнаго состоянія.—Александръ II-й и начало освобожденія крестьянъ.—Границы и основныя правила освобожденія и проч.

38. **Programm für die Arbeiten** der zur Verbesserung der Lage der gutsherrlichen Bauern niedergesetzen Adels - Comité's. *St.-Petersburger Zeitung.* 1858. № 88.

39. **Zur Bauer Frage**. *St.-Petersburger Zeitung.* 1858. №№ 70, 73, 109, 231 и 284.

Обзоръ главнѣйшихъ статей, помѣщенныхъ въ русскихъ повременныхъ изданіяхъ.

* 40. **Ueber Sclaverei**, Leibeigenschaft und die Benutzung des Versicherungsweges zur Lösung der Emancipationsfrage. Th. Rodowicz Oświęcimsky. Breslau. 1858. In Commission bei A. Gosohorsky's Buchhandlung (L. F. Maske). Gedruckt bei R. F. Frank in Rawiz. 8°. 40 S.

Въ этой брошюрѣ говорится вообще о рабствѣ и крѣпостномъ состояніи во всѣхъ странахъ свѣта: о рабствѣ Негровъ, Кули и пр. Нашему крѣпостному состоянію посвящена, въ этомъ сочиненіи, цѣлая 5-я глава, стр. 7—9.

41. **Zur Statistik** der Leibeigenschaft in Russland. *Archiv für wissenschaftl. Kunde von Russland*. B. XVIII. Heft. I. S. 110—134.

Переводъ статьи «Журнала Министерства Внутреннихъ Дѣлъ.» 1858. № 5.

42. **Statistique** du servage en Russie. *Journal des Économistes*. 1858. Septembre; pp. 452—454.

Извлечено изъ газеты: «Indépendance belge».

* 43. **Mémoire adressé** à S. M. l'Empereur de toutes les Russies à propos de l'émancipation des serfs. Paris. H. Dumineray. 1858. 8°. 14 p.

44. **Mesures relatives** à l'abolition du servage en Russie. *Journal des Économistes*. 1858. Mars. (Chronique économique). pp. 491—493.

45. **La question** du servage en Russie. M. L. Wolowski, de l'Institut. *Revue des Deux Mondes*. 1858. 2 période. Tomes 16 et 17, 15 Juillet; pp. 317—349, I Août; pp. 595—631 et 15 Septembre, pp. 393—446.

Содержаніе этой статьи слѣдующее:

I. Необходимость освобожденія и настоящее состояніе крѣпостныхъ крестьянъ. 1. Крѣпостной вопросъ съ точки зрѣнія политической.—2. Историческія данныя о русскомъ крѣпостномъ состояніи.—3. Нравственныя послѣдствія рабства въ Россіи.

II. Государственные крестьяне.—Русскій коммунизмъ.—1. Образованіе государственныхъ имуществъ.—2. Реформы и злоупотребленія въ управленіи государственными землями.—3. Общинное начало и его вліяніе на государственныхъ крестьянъ.

III. Реформы совершенныя и реформы проектированныя.—1. Состояніе крѣпостныхъ крестьянъ и привиллегія русскихъ помѣщиковъ.—2. Первыя попытки освобожденія.—Обязанные крестьяне.—3. Проекты уничтоженія рабства.

Источниками для статьи г. *Воловскаго* служили сочиненія: гг. *Гакстгаузена*, *Тургенева*, *Тенгоборскаго*, *де-Редена* (1847—1854), *Урусскаго*, *Жеребцова*, *Шторха* и др. Основная мысль автора: личное освобожденіе крестьянъ и предоставленіе имъ владѣніе землею по добровольнымъ соглашеніямъ съ помѣщикомъ.

46. **Reforme** du servage en Russie. Th. Mannequin. *Journal des Économistes*. 1858. Mars et Avrile; pp. 480—489 et 138—146.

Изъ протокола засѣданія французскаго Политико-Экономическаго Общества, 5 Марта, 1858, на которомъ, между прочими, присутствовали: Кн. *Урусскій* и *Е. Ламанскій*.

47. **Emprunt russe** pour l'émancipation des paysans. *Journal des Économistes*. 1858. Octobre; p. 131—ème.

48. **Affranchissement** des paysans lithuaniens. *Illustration*. № 858.

Извлеченіе изъ письма. Статья фельстоннаго содержанія.

49. **La Russie** et le servage. H. Doniol. *Journal des Économistes*. 1858. Septembre; pp. 381—391.

Авторъ, какъ онъ самъ говоритъ, въ одномъ мѣстѣ, руководствовался сочиненіемъ *Гакстгаузена*.

50. **Ukas** des Kaisers Alexander II. *Czas.* 1858. 25 Heft.

51. **Zrušeni nevolnictvi** v Rusich. *Casopis Musea Kralovstvi českého.* V Praze. 1858. Dvaatricátého ročniku svazek třeti; str. 421—429.

* 52. **Lettres** de Saint-Pétersbourg. A. Dumas. Leipzig. Alph. Durr. 1859. 18°. Collection Hetzel, ou Bruxelles, Rosez. 1859.

Въ этихъ письмахъ говорится исключительно о русскомъ крестьянскомъ вопросѣ. Эти же письма, подъ заглавіемъ: «Lettres sur l'émancipation des esclaves en Russie», были помѣщены въ газетѣ «Siècle.» 1858. 21 et 22 Décembre et 1859. 4, 5, 12, 13 et 22 Ianvier.

* 53. **Briefe** aus St.-Petersburg. A. Dumas. Aus dem Französischen übersetzt von E. Susemihl. Leipzig. Kollmann. 1859. 8°. 220 S.

Переводъ предъидущаго сочиненія.

* 54. **Die Leibeigenschaft** in Russland. Ivan Golovin. Leipzig. Heinr. Hübner. 1859. 8°. 23 S.

* 55. **Lettre d'un panslaviste** à S. M. Alexandre II, à propos de l'affranchissement des serfs. Déposée entre les mains des membres de la Commission supérieure, nommée pour régler les bases de l'émancipation des serfs. Paris. E. Dentu. 1859. 8°. 36 pp.

* 56. **Émancipation des serfs en Russie.** Examen du projet financier de M. M. *Fraenkel et Homberg,* banquiers, suivi du résumé d'un autre projet relatif au même sujet. Bruxelles et Leipzig. C. Muquardt. 1859. 8°. 32 pp.

* 57. **Die Befreiung der grundherrlichen Bauern** mittels der Kreisliquidationscomptoire. Fürst D. Lwoff. Aus dem Russ. übersetzt von Oscar Becker. (Dresden. 1859). 8°. 20 S.

* 58. **Lettres russes.** Alexandre II et l'émancipation. A. Grandguillot. Paris. E. Dentu. 1859. 8°. 160 pp.

* 59. **Émancipation des serfs.** Á S. M. l'Empereur de toutes le Russies. Fanny Dénoix des Vergnes. (Beauvais. 1859). 8°. 7 pp. (Стихотвореніе).

* 60. **Lettre d'un paysan russe** à Messieurs les rédacteurs de la presse française, publiée par le «Levant de Bruxelles» dans le numéro du 1-er Janvier. 1859. (Paris. 1859) 8°. 4 pp.

* 61. **Die Befreiung** der Leibeigenen in Russland. Berlin. Ferd. Schneider. 1859. 8°. 52 S.

* 62. **Encore un mot** sur l'émancipation des serfs en Russie. Paris. Amyot. 1859. 8o. 20 pp.

* 63. **Études sur la question** de l'abolition du servage en Russie. Par un contemporain. (Thörner.) Paris. Office du Nord. 1859. 8o. 360 pp.

* 64. **De l'émancipation** des serfs en Russie. État actuel de la question. N. de Gerebtzoff. Paris. F. Amyot. 1859. 8°.

* 65. **Réflexions préalables** sur les bases proposées au mode d'émancipation des serfs en Russie, par un député d'un comité provincial. (Le comte W. Orloff-Davidoff). Paris. Guillaumin et C-e. 1859. 8°. 47 pp.

66. **L'émancipation de la Russie**, considérée au point de vue de l'économie politique. J. Pautet. *Journal des Économistes.* 1859. Juin; pp. 380—394.

Разборъ предъидущаго сочиненія.

* 67. **Lettre d'un député** de comité à Monsieur le président de la commission de rédaction, aide-de-camp général Rostovzoff (par le comte Orloff-Davidoff). Paris. Guillaumin et C-e. 1859. 8°. 47 pp.

68. **Émancipation russe.** Lettre d'un député à M. le president de la commission de rédaction, aide-de-camp général Rostovzoff. Paris. 1859. 8°, *Journal des Économistes.* 1859. Decembre; pp. 412—417.

Разборъ предъидущаго сочиненія.

69. **Discussion sur la réforme** du servage et de l'esclavage. (Russie, États-Unis, Hongrie.) *Journal des Économistes.* 1859. Août et Septemdre; pp. 295—296 et 433—442.

Изъ протокола засѣданій французскаго Политико-Экономическаго Общества, 5-го Августа и 9-го Сентября, 1859 г., на которомъ, между прочими, были: извѣстный политико-экономъ *Каррей* и гг. *Тернеръ* и *Калиновскій.*

70. **Essai** sur la réforme sociale en Russie. Porochine. *Le Nord.* 1859. №№ 229 et 230.

71. **L'abolition** du servage. M. *Le Nord.* 1859. №№ 308, 312, 314, 341 et 1860. №№ 4 et 34.

72. **Études sur la question** du servage en Russie. G. de Molinari. *Le Nord.* 1859. №№ 139, 240 et 241.

73. **Les réformes et la politique** extérieure de l'Empire. Question du servage. *Annuaire des Deux Mondes.* 1858—1859; pp. 680—686.

74. **Statistik** der Leibeigenschaft in Russland. *Das Ausland.* 1859. S. 70.

75. **Freie Colonisation** und Leibeigenschaft im Gouvernement Orenburg. *Archiv für wissenschaftliche Kunde von Russland.* B. XIX. Heft. 1. 1859.

Переводъ съ русскаго изъ «Оренбургскихъ губернскихъ вѣдомостей».

76. **Zur Leibeigenschaftsfrage.** *Archiv für wissenschaftliche Kunde von Russland.* Band. XVIII. Heft. IV. 1859.

Здѣсь говорится о статьяхъ гг. *Головачева, Побѣдоносцева,* кн. *Голицына* и другихъ.

77. **Ueber die Leibeigenschaft** und Freilassung der Bauern in Russland. *Preussische Iahrbüch.* herausg. v. Haym. 3. B. 1 und 4. März. 1859.

* 78. **Pomysły** do reformy w dobrach szlacheckich mianowicie na Wołyniu. Warszawa. S. Orgelbrand. 1859.

79. **Myśli** o urządzeniu włościan (List z gub. Podolskiéj). W. Zadora. *Słowo.* 1859. №№ 10 и 11.

* 80. **Régénération** sociale de la Russie. Par V. de Porochine. Paris. Imprim. A. Bourdilliat. 1860. 8°. VIII et 299 pp.

Содержаніе этой книги слѣдующее: Введеніе. I. Прошедшее: историческій очеркъ крѣпостнаго состоянія. II. Настоящее: пять лѣтъ царствованія, прогрессъ. III. Будущее: его блескъ, наше ослѣпленіе.—Примѣчанія. A. Законы о вольныхъ хлѣбопашцахъ. B. Сводъ Законовъ. C. О народномъ образованіи.

* 81. **La question russe** en reponse au parti ultra libérale de la Russie. Par le prince H. de Valori. Paris. E. Dentu libraire—éditeur. 1860. gr. 8°. 23 pp.

* 82. **De l'émancipation des serfs** en Russie, par un publiciste russe. (Extrait du journal. «Le Nord.») Paris. Guillaumin et C-e. 1860. Impr. E. Meyer. 8°. 59 pp.

* 83. **Un dernier mot** sur l'émancipation des serfs en Russie. Par. N. Tourguéneff. Paris. Chez A. Frank. 1860. Imprimerie Ch. Jouaust. 8°. 114 pp.

Главная мысль автора заключается въ томъ: что лучше освободить помѣщичьихъ крестьянъ съ небольшимъ количествомъ земли, который бы имъ пришелся даромъ, чѣмъ съ большимъ участкомъ земли, которой они должны выкупить. Выкупъ же земли, по мнѣнію г. *Тургенева*, должно произвесть Правительство, для чего ему необходимо пожертвовать 300.000.000 р., но это пожертвованіе будетъ, такъ сказать, сдѣлано заимообразно. Свободный трудъ крестьянина возвратитъ въ казну, въ непродолжительное время, всю сумму сполна. Норма надѣла земли, по мнѣнію

автора, не должна быть больше 3 гектаровъ на тягло или 1 гектаръ на душу, считая здѣсь усадьбу. Причина, почему г. *Тургеневъ* настаиваетъ на освобожденіи помѣщичьихъ крестьянъ съ небольшимъ участкомъ, заключается въ его убѣжденіи что съ крестьянина не только несправедливо, но и невозможно требовать выкупа большаго участка земли: для этого у него рѣшительно не достанетъ средствъ. Сверхъ того выкупъ предполагаетъ обязательный трудъ, что совершенно противно духу освобожденія. Въ концѣ помѣщенъ договоръ, заключенный между г. *Тургеневымъ* и крестьянами его имѣнія Стародубъ, на основаніи началъ, изложенныхъ въ настоящей статьѣ.

* 84. **La Russie en 1859**. I. Les réformes et la politique extérieure de l'Empire. II. Situation financière, mouvement intellectuelle. Paris. 1860. Imprim. de G. Paetz à Naumbourg. 8°. 38 pp.

* 85. **La mission de l'Empereur** Alexandre II et le général Rostovzof. J. H. Schnitzler. Paris. Librairie A. Franck. Typogr. de H. Plon. 1860. 8°. VIII et 158 pp.

86. **Mort du général** Rostovzov. Sa carrière. *Le Nord.* 1860. № 59.

87. **Le général Rostovzov** et le comte Panine. *Le Nord.* 1860. № 113.

* 88 **Études financières** sur l'émancipation des paysans en Russie, sur l'impot foncier, le système monétaire et le change extérieur. A. Zapasnik. Paris. Libr. A. Franck. 1860. 8°. 171 et VII pp.

* 89. **Du crédit foncier** et de son avenir en Russie. Par F. Miaskowski. St.-Pétersbourg. Imprimerie de F. Bellizard. 1860. 12°. 48 pp.

Отдѣльный оттискъ изъ «Journal de St.-Pétersbourg.» Переводъ этого сочиненія помѣщенъ въ «Русскомъ Инвалидѣ» 1860.

* 90. **De l'expropriation** des biens privés pour cause d'utilité publique. Par un légiste russe. Paris. Imprimerie de Dubuisson. 1860. 8°. 24 pp.

91. **Lettre d'un abonné russe** sur les rapports entre les paysans et la population. *Le Nord.* 1860. № 112. (См. также №№ 21 Января, 9 и 25 Марта, 1860 г.)

Авторъ письма жаркій защитникъ правъ помѣщичьихъ на всю землю.

92. **Le droit de punition** à l'égard des paysans dévolu aux propriétaires. *Le Nord.* 1860. № 53.

93. **Affranchissement des serfs**. Élections. — Avis du ministère des finances relatif à l'émission des billets de rente perpétuelle. *Le Nord.* 1860. № 63.

94. **Un nouveau genre** de servage importé de Toulouse. *Le Nord.* 1860. № 147.

95. **L'émancipation** et la parti retrograde. *Le Nord.* 1860. № 259.

96. **Le rachat facultatif** des terrains comme le dernier mot de la question des paysans en Russie. *Le Nord.* 1860. №№ 293, 305, 307, 308 et 311.

* 97. **Lettres sur l'émancipation** des serfs (inserées dans «le Nord»). Par D. S. Paris. Office du Nord. 1860. Imprimé chez Bonaventure et Ducessois. 8°. 24 pp.

Письма объ освобожденіи крестьянъ, помѣщенныя въ газетахъ: «Le Nord и l'Independance belge». Авторъ этихъ писемъ стоитъ за общину, онъ разбираетъ экономическую сторону вопроса.

* 98. **Le socialisme en Russie.** Étude contemporaine. Paris. 1860. Chez tous les libraires. Neuilly. Typ. Guiraudet et fils. 8°. 276 pp.

Содержаніе: 1. Любопытное письмо. Вопросъ соціальный появляется.—Освобожденіе крестьянъ въ Россіи.—Соціалисты и консерваторы—прогрессисты. — Человѣчество и личность.—2. Происхожденіе и положеніе рабства въ Россіи.—3. Исторія освобожденія крестьянъ въ Россіи. Оффиціальные документы.—4. Что хотѣлъ Императоръ Александръ II и что хотѣла бюрократія; прогрессисты.—Замѣчанія въ отвѣтъ на мѣры, предлагаемыя соціалистами.—5. Различіе между экспропріаціею въ пользу освобожденныхъ русскихъ крестьянъ и экспропріаціею для общественной пользы.—6. Отвѣтъ на многія замѣчанія.—Мнѣнія гг. *Тіерра* и *Милля*.—7. Мысль ложная и мысль справедливая.—Оппозиція губернскихъ комитетовъ.—Редакціонныя коммиссіи и ея президентъ.—Заключеніе.

* 99. **De l'abolition de l'esclavage** ancien, au moyen âge et de sa transformation en servitude de la glébe. Yanoski. Paris. 1860. 8°. IV et 154 pp.

* 100. **De la question du servage** en Russie. Le prince P. Dolgoroukow. (Extrait du «Journal des Économistes». Decembre. 1860). Paris. Guillaumin et C-ie. 1860. Impr. de Poupart—Davyl. 8°. 11 pp.

101. **Prince Dolgoroukow on Russia** and serf—emancipation. *The Edinburgh review.* 1860. Iuly; p. 175—212.

Составлено по сочиненіямъ: 1. La vérité sur la Russie. Paris. 1860.—2. La Russie et les Russes. Par *N. Tourguéneff.* Paris. 1847.—3. Un dernier mot sur l'émancipation des serfs en Russie. Par *N. Tourguéneff.* Paris. 1860.—4. La question du servage en Russie. Par *M. L. Wolowski.* «Revue des Deux Mondes». 1858.—5. The Russians of the South. By *Shirly Brooks.* London. 1864.—6. Russland unter Alexander II. Leipzig. 1855—1860.

102. **Reformen** in Russland. *Baltische Monatsschrift.* 1860. № 2; S. 474—480.

О гласности и устности судопроизводства, о паспортахъ, *о крестьянскомъ вопросѣ* и проч.

* 103. **Russland unter** Alexander II Nikolajewitsch. Zur innern Geschichte und äussern Politik, vom Thronwechsel bis auf die Gegenwart. 1855—1860. Leipzig. F. A. Brockhaus. 1860. 8o. X und 424 S.

Въ этомъ сочиненіи 35 страницъ (234—271) посвящены крестьянскому вопросу. Въ журналѣ: «Leipzig. Repertorium». 1860. № 9, 1. Maiheft., разобрано это сочиненіе.

104. **Iakow Iwanowitsch Rostowzow**. *Unsere Zeit.* 1860. 39-es Heft.

105. **Graf Panin** und General Rostovzof. *Beilage zur Augsburg. allg. Zeitung.* 1860. № 76.

106. **Die russischen Bauern**. *Ueber Land und Meer.* 1860. № 12.

Въ настоящее время, говоритъ авторъ, въ началѣ своей статьи,—когда въ жизни русскихъ крестьянъ должна произойти перемѣна, не будетъ лишнимъ бросить взглядъ и на его бытъ.

107. **Der Verkauf** der Reichs-Domainen als Finanzmassregel. *Baltische Monatsschrift.* 1860. №№ 3 и 5; S. 526—552 und 46—72.

Переводъ статьи г. *Микшевича.*

108. **Wie stehts es mit der Aufhebung** der Leibeigenschaft in Russland. *Deutsche Vierteljahrsschrift*, 23-ter Iahrgang. Iuli—Septembre. 1860. № 91; S. 256—335. (Von einem Gutsbesitzer.)

Содержаніе книги: Введеніе. I. Помѣстье.—Помѣстное право на землю.—II. Рабство и крѣпостное состояніе. Стремленія къ освобожденію.—IV. Высочайшій рескриптъ.—V. Редакціонная Коммиссія.—VI. Русская деревня въ земледѣльческомъ отношеніи.—VII. Барщина и оброкъ.—Раздѣлъ полей.—VIII. Общинное устройство. —IX. Судопроизводство.—X. Безопасность личности и имущества. Заключеніе.

109. **Die neueste Phase** der Russ. Leibeigenschaftsfrage. *Beilage zur Augsburg. allg. Zeitung.* 1860. № 65.

110. **Die Leibeigenschaft** in Russland und der Adel. *Beilage zur Augsburg. allg. Zeitung.* 1860. № 68.

* 111. **Słówko z powodu** banków kredytowych ziemskich, przez J. Knolla. Żytomierz. Nakład F. Nowickiego. 1860 r. dnia 14 Maja. W drukarni I. Chrząszcza i Comp. w Żytomierzu. 16°. 16 str.

* 112. **Trochę praktyki**, trochę teoryi na praktyce opartéj, w zadaniu polepszenia bytu włościan, podniesienia gospodarstwa i przemysłu. Przez E. M.—Petersburg. Nakł. autora. Drukiem I. Ohryzki. 1860. 8⁰. II i 99 str. Cena к. 50.

113. **Kilka słów** o kredycie ziemskim. I. Jastrzębski. *Виленскій Вѣстникъ*. 1860. №№ 72, 73, 74, 75 и 76.

* 114. **Prawo o udzielaniu** pożyczek towarzystwa kredytowego ziemskiego w listach zastawnych 2-éj seryi, III—go okresu, wraz z rozwijającemi takowe przepisami. Warszawa. W drukarni Gazety Codziennej. 1860. 8⁰. 63 str.

115. **Leibeigenschaft Russland's**. *Deutsches Staats-Wörterbuch, v. Bluntschli*. S. 146.

116. **Émancipation** d'un serf en Russie. *Monde illustré*. T. VIII; p. 182.

* 117. **L'église russe** a—t—elle fait quelque chose pour l'affranchissement des paysans en Russie? Par un russe. Genève. Libr. H. Georg. 1861. 8⁰. 38 pp. (См. въ 1-мъ отд. № 750).

118. **Quelques réflexions** sur le prolétariat à propes de l'émancipation des serfs. *Le Nord*. 1861. №№ 39 et 40.

Статья принадлежитъ г. *Порошину*.

119. **Extraits d'une brochure** sur l'émancipation des paysans. *Le Nord*. 1861. №№ 45 et 47.

Авторъ приводитъ мѣста изъ корректурныхъ листовъ сочиненія, готоваго появиться въ свѣтъ и которое направлено противъ главныхъ положеній редакціонныхъ коммиссій.

120. **Project conservateur** relatif à l'émancipation. *Le Nord*. 1861. № 49.

121. **Séance du Conseil** de l'Empire pour l'émancipation. *Le Nord*. 1861. № 50.

122. **De la réforme** du 19 Fevrier. *Le Nord*. 1861. № 62.

123. **Réflexions** de M. Pogodine sur l'émancipation des serfs. *Le Nord*. 1861. № 83.

124. **L'oukase russe** du 19 Fevrier («Gaz. de Vienne»). *Le Nord*. 1861. № 86.

125. **Proclamation** du manifeste; détails sur la journée du 1 Mars *Le Nord*. 1861. №№ 87, 91 et 92.

126. **Le «Globe»** et l'émancipation des serfs en Russie. *Le Nord*. 1861. № 87.

127. **L'acte d'émancipation.** Statistique des serfs en Russie. *Le Nord*. 1861. № 62.

128. **L'acte du 19 Fevrier.** Du règlement de l'émancipation des serfs en Russie. *Le Nord*. 1861. №№ 95, 98 et 104.

129. **Les questions** intérieures de la Russie et les appréciations de la «Patrie». *Le Nord*. 1861. № 97.

130. **La verité sur la question** des paysans en Russie. D. Khroustchov. *Le Nord*. 1861. № 138.

* 131. **Affranchissement des serfs.** Traduction de documents officiels. Résumés explicatifs et annotations. (Extrait du «Journal de St.-Pétersbourg».) St.-Pétersbourg. Imprim. de F. Bellizard. 1861. 8°. 91 pp.

* 132. **Études sur l'avenir de** la Russie. 6-ème étude: Les serfs non encore libérés. D. K. Schédo-Ferroti. Berlin. Librairie Behr. Imprim. de Trowitzsch et fils. 1861. 8°. 100 pp.

* 133. **La véritable révolution** et la liberté brevetée en Russie. Louis Napoléon du Rieux. Berlin. A. Abelsdorf. 1861. Impr. chez Burkhardt. 8°. 48 pp.

* 134. **Quelques remarques** sur la question de l'affranchissement des paysans en Russie. Leipzig. F. Brockhaus. Septembre. 1861. 8°. 32 pp.

* 135. **L'émancipation des serfs** en Russie. Le prince Aug. Galitzin. Paris. Ch. Douniol. 1861. Imprim. S. Raçon. 8°. 22 pp.

Эта же статья была помѣщена въ журналѣ: «Le Correspondant». 1861. 25 Mars.

* 136. **Le manifeste impérial** d'émancipation. Lettre à S. M. I. de toutes les Russies. Par un paysan obligé. Paris. E. Dentu. 1861. Imprim. de L. Tinterlin. 8°. 7 p.

* 137. **La question du jour** en Russie, éclaircie par des faits historiques. Par L. P. N. Y. (Le prince N. Youssoupoff). Berlin. F. Schneider. 1861. Impr. de Trowitzsch et fils. 8°. 14 pp.

* 138. **Esclavage—servage**, émancipation graduelle. Iohn Brown mort pour l'affranchissement des noirs. Mederie Oswald.—États—Unis. ÉMANCIPATION DES SERFS!!! (Russie). Souscription—Lamartine. Souscription à ses œuvres complètes. 1861. Par JACQUES FERNAND, auteur de Remember!... De Louis d'Assas, de John Brown, émancipation des serfs en Russie, etc. etc. Prix 25 centimes. Au profit des orphelines C. V. Paris. C. Vanier, libraire-éditeur, 19, rue Lamartine. Au bureau du Journal «Le Franc-Maçon.» Paris. Impr. de Marchand frères et C-e r. d'Enghien. 1861. 8°. 16 pp. (Стихи).

* 139. **Solution pratique** de la question des paysans en Russie. V. POROCHINE. Paris. Imprim. A. Bourdilliat et C-ie. 1861. 8°. 24 pp.

* 140. **De l'émancipation des serfs** en Russie. État de la question au 16 Mars. 1861. Exposé et critique des projets dits du comité de rédaction. Avec une carte et des tableaux statistiques. Paris. Librairie A. Franck. Versailles. Imprimerie cerf. 1861. 8°. 80 pp.

* 141. **De l'industrie agricole.** Émancipation des serfs en Russie. Par D. S. Leipzig. A. Franckschе Buchh. Imprim. de Bär et Herrmann à Leipzig 1861. 8°. 82 pp.

* 142. **Les paysans russes**; leurs usages, mœurs, caractère, religion, supérstitions et les droits des nobles sur leurs serfs. ACH. LESTRELIN. Paris. 1861. E. Dentu. 12°. VIII et 292 pp.

143. **Les serfs russes.** U. D'ANDRAVY. *L' Univers illustré.* 1861. № 151.

* 144. **L'abolition du servage** en Russie. B. TCHITCHERINE. Paris. Typogr. de H. Plon. 1861. 8°. 23 pp.

145. **Zur bäuerlichen** Grundbesitzfrage. *Baltische Monatsschrift.* 1861. № 1; S. 79—86.

146. **Der Rechtspunkt** in der russischen Bauer-Emancipationsfrage. *Baltische Monatsschrift.* 1861. № 1; S. 87—92.

147. **Die Aufhebung** der Leibeigenschaft in Russland. *Baltische Monatsschrift.* 1861. № 3; S. 295—316.

148. **Ein deutsches Lied** auf die Bauern - Freiheit in Russland. H. E. HEINITZ, Natur-Dichter. St.-Petersburg. 1861. Gedruckt in der Buchdruck. der III Abth. d. Kanzellei Sr. M. d. K. (На большомъ листѣ и на одной страницѣ).

149. **Die Aufhebung** der Leibeigenschaft in Russland. *Mittheil. der K. freien oekonomischen Gesellschaft.* 1861. №№ 3 und 4.

* 150. **Allerhöchst von S. K. M.** am 19. Februar 1861 bestätigte Verordnung über die aus der Leibeigenschaft getreteten Bauern. In das Deutsche übertragen von W. Baron von der Recke. Heft I und II. Mitau. Gedruckt bei Steffenhagen. 1861. 16°. 136—302 S.

* 151. **Tabelka dla obliczenia** wartości sadyb i rocznego czynszu w gubernijach: Kijowskiéj i Wołyńskiéj. Kijow. W druk. Uniwers. S—go Włodzimierza. 1861. 8°. 60 s.

152. **Ustawa miejscowa** o terrytoryalnem urządzeniu włościan osiadłych na obywatelskich ziemiach w gubernijach: Wileńskiej, Grodz., Kowień., Mińskiej i części Witeb., Kijow., Podols. i Wołyń. *Виленскій Вѣстникъ.* 1861. №№ 26—33 (Съ русскимъ, подлинникомъ).

* 153. **Projekt ustawy** towarzystwa kredytowego ziemskiego dla gubernij litewskich. Wilno. Drukiem A. H. Kirkora. 1861. 8°. 59 s.

* 154. **Projekt ustawy** towarzystwa kredytowego ziemskiego Kijowsko-Wołyńsko-Podolskiego. Żytomierz. W druk. I. Chrząszcza i spółki. 1861. 8°. 73 s.

155. **Projekt ustawy** o towarzystwach kredytowych ziemskich i bankach ziemskich. *Виленскій Вѣстникъ.* 1861.

156. **Ogólna ustawa** o włościanach, którzy wyszli z poddańczej zależności. *Виленскій Вѣстникъ.* 1861. №№ 22, 23, 24, 25 i 26.

* 157. **Gospodarstwo** na połowę, czyli o potrzebie wyprobowania nowego rodzaju stosunków rolniczych pomiędzy posiadaczami ziemi a rolnikami. Przez W. Pruss-Jabłonowskiego. Żytomiérz. W druk. A. Kwiatkowskiego. 1861. 8°. 31 s.

158. **O wykupie.** *Виленскій Вѣстникъ.* 1861. №№ 52 i 53.

* 159. **Projekt do prawa** o ziemskich kredytowych towarzystwach i ziemskich bankach. Odbitek z «Kurjera Wileńskiego». Wilno. Nakł. i druk. A. Kirkora. 1861. 4°. 68 s. Cena ex. rs. 1.

* 160. **Materjały** do projektu ustawy towarzystwa kredytow. ziemskiego dla gub. litewskich. Wilno. Nakł. i druk. A. Kirkora. 1861. 4o. 30 s. Cena ex. k. sr. 50.

161. **Uwagi do** materjałów do projektu ustawy kredytowéj. *Виленскій Вѣстникъ.* 1861. № 52.

* 162. **Zadanie** ziemiańskie. Arkusz 1—8. Petersburg. Druk. I. Ohryzki. 1861. 8°. 128 s.

* 163. Ἐπίγραμμα εἰς τὴν τῶν ἐν Ρωσσίαι δούλων ἐλευθέρωσιν, τετελεσμένην ἐκ κελευσματος Ἀλεξάνδρου του δευτέρου, Βασίλεως καὶ Αυτοκράτορος πασων των Ρωσσίων, ἀωξα, φεβρουαρίον ιθ. Ἀρσενίου Μένσσικοβ. Εν Μοσχη. Ἐν τη τυπογραφία της Αυτοκρατορίκης Ακαδημίας. fo. 4 стр.

* 164. **Ustawy** o włościanach, którzy wyszli z poddańczej zależności, najwyższą uchwałą J. C. M. z dnia 19 Lutego 1861 r. zezwolone. Wilno. 1861. A. Kirkor. 4⁰.

165. **Serf—emancipation in Russia.** *The British Quarterly review.* № LVII.

* 166. **Dedicated to Russia.** Poem by Richard Close. S.-Petersbourg. Impr. de F. Bellizard. 1861. 8⁰. 8 pp.

Поэма эта, между прочимъ, написана по поводу освобожденія помѣщичьихъ крестьянинъ.

167. **Czar and serf.** (Царь и рабъ). A. I. H. Duganne. (Стихотвореніе, помѣщеное въ *Сѣверной Почтѣ.* 1862. № 65.).

* 168. **Uwagi** o kwestyi włościańskiej, ruskiej i żydowskiej, z powodu obecnych wypadków. Paryż. 1862. Druk. Martineta. 8⁰. 77 s.

* 169. **Quelques mots** sur le rachat des terres seigneuriales en faveur des paysans. Un russe. St.-Petersbourg. Imprim. N. Thieblen. 1862. 8⁰. 16 p.

170. **Die russische Bauerngemeinde** und der Grundbesitz. Von A. Koschelew. *Ost und West.* 1862. №№ 16—17.

171. **Die Arbeiter-Associationen** in Russland. Von Iw. Aksakow. *Ost und West.* 1862. № 18.

172. **Constitutional Governement** in Russia. *The Quarterly Review.* January. 1863. № 225.

Статья эта составлена по слѣдующимъ сочиненіямъ: 1) History of the rus. Empire. By *N. Karamsin.* 2) History of Russia. By *Solovief.* 3) The provincial institutions of Russia in XVII c. 4) The russian people and State. By *W. Leshkof.* 5) *The peasants of Russia.* By *N. Beliayef.* 6) The works of *C. Aksakow.* 7) Extracts from rus. history by *Solovief* in the «Ruski Vestnik». 1861. 8) Articles on the ancient polity of Russia, by *Stchapof* in «Vek», 9) Essai sur l'histoire de la civilisation en Russie. By *N. de Gerebzof.* 10) Cours de la literature slave. By *A. Mickiewicz.* Paris. 1860. 11) Des reformes en Russie. By *Dolgoroukow.* Paris. 1862. 12) The russians at home. By *Sutherland Edwards.* London. 1861.

* 173. **Abolition du servage** en Russie. Allocution de M. Milutine. Notice statistique. (Extrait du «Journal des Économistes» № de Juin. 1863) Société d'économie politique, réunion du 5 Mai. 1863. Paris. 1863. 8⁰. 14 pp.

3. DE L'ÉMANCIPATION DES PAYSANS EN POLOGNE.

* 174. **Zbiór praw** sądowych na mocy Konstytucyi roku 1776, przez J. W. Andrzeja Zamoyskiego ułożony y na Seym roku 1778 podany. Warszawa. 1778. fol.

Этотъ проектъ общихъ законовъ былъ составленъ по порученію Сейма 1776 г. 31-я статья первой книги трактуетъ, въ 26 параграфахъ, о крестьянахъ (O chłopach). На эту часть сочиненія можно смотрѣть какъ на первый опытъ приведенія въ болѣе законныя и человѣческія формы: средневѣковыхъ отношеній крестьянъ къ помѣщикамъ въ Польшѣ. Впрочемъ трудъ г. *Замойскаго* былъ отвергнутъ сеймомъ 1778 г.

* 175. **Sammlung gerichtlicher Gesetze** für das Königreich Polen und Grosz-Herzogthum Litthauen, zufolge der Reichs-Konstitution des Jahres 1776 von Andreas Zamoyski ausgearbeitet und zusammen getragen und dem versammelten Reichstage im Jahr 1778 übergeben. Aus dem Polnischen ins Deutsche übersetzt und mit einigen Anmerkungen erläutert von *Gottfried Nikisch.* Warschau, Lemberg und Dresden. Th. I, II, 1780. Th. III, 1783. fol.

Переводъ предъидущаго сочиненія.

* 176. **O poddanych** polskich. (Kraków) 1788. 8°.

* 177. **Odpowiedź na pytanie** izali nieczułość w wyższych wiekach ku poddanym tak była opanowała serca Polaków, iż uczeni nawet nią zarażeni zostali? Czyli dodatek do księgi o poddanych polskich. (Dawid Plichowski). 1789. 8°.

* 178. **Dopytanie** się u przodków czułości ku poddanym, autorowi: «Odpowiedzi czyli Dodatku do księgi o poddanych polskich, r. 1789 wydrukowaney odpowiadające. s. a. 8°.

* 179. **Ciąg dalszy** uwag ogólnych nad stanem rolniczym i mieyskim. s. l. et a. 8°. 54 s.

* 180. **Uwagi** o chłopach. W Warszawie. W drukarni M. Grölla. 8°. s. a. 52 s.

* 181. **Listy Anonima** opisujące Komissią wolnych włościan Pawłowskich z dziedzicem swoim J. W. Xiędzem Brzostowskim, Exreferendarzem W. X.

L., adressowane do Grebla bibliopoli krak. z powodu wyszłéy z drukarni jego xiążki w r. 1788 o poddanych polskich. s. l. et a. 8°.

Графъ *П. Кс. Бржостовскій*, еще въ 1769 году, освободилъ отъ крѣпостной зависимости крестьянъ, въ имѣніяхъ своихъ, лежащихъ по Нѣману и предложилъ имъ устроить у себя общинное управленіе, о которомъ и говорится въ предъидущемъ и послѣдующемъ нумерахъ. Уставъ этого общиннаго управленія долженствовалъ быть напечатанъ на польскомъ, французскомъ и италіянскомъ языкахъ; сомнительно только существуетъ ли гдѣ, въ настоящее время, хоть одинъ экземпляръ этого устава.

* 182. **Pieśń wolnych** włościan Pawłowskich w wojewodztwie Wileńskim z okoliczności imienin Nayjaśn. Króla Jmci Stanisława Augusta P. M. roku Pańskiego 1792, spiewana w Pawłowie dobrach dziedzicznych P. X. Brzostowskiego. W Warsz. W druk. M. Grölla. 1792. 8°. $^1/_8$ f.

* 183. **Mowy** G. Kalińskiego do rolników, miane w Pawłowie. W Wilno. W druk. Królewskiey. s. a. 8°. 72 s.

* 184. **Pawłow** od roku 1767 do roku 1795, od jednego domowego przyjaciela opisany. Wilno i Warszawa. Józ. Zawadzki. 1811. 12°.

Павловъ, это то самое помѣстье гр. *Бржостовскаго*, о которомъ говорится въ предъидущихъ №. 181—183.

* 185. **Uwagi ogólne** nad stanem rolniczym i mieyskim z powodu przyszłey Rządu Narodowego formy. Warszawa. P. Dufour. 1789. 8°.

* 186. **Pytanie** się i odpowiedź przez M. F. K. P. Z. czy do doskonałości konstytucyi polityczney państwa koniecznie potrzeba, aby gmin miał uczątek w prawodawstwie? Przedrukowane. s. l. et a. 8°.

* 187. **Uwagi** o chłopach. T. Morski. Warszawa. Grel. s. a. 8°.

* 188. **Uwagi praktyczne** o poddanych polskich względem ich wolności i niewoli. Warszawa. Dufour. 1790. 8°.

* 189. **Dusza krajów** czyli o poddanych polskich, treść dyssertacyi. (Warszawa). Dufour. (1790). 8°. 15 s.

* 190. **Nie wszyscy błądzą**. Rozmowa Bartka z panem rzecz całą objaśni. Warszawa. Piotr Zawadzki. 1790. 8°.

* 191. **Uwagi** nad rządem Gallicyi, przyczyny dla których do tego stopnia nikczemności prowincya ta przyszła, a nakoniec sposoby jakiemeby los tego kraju poprawić można. W drukarni wolney, r. 1790. 8°. 90 s.

* 192. **O włościanach.** (Warszawa. Zawadzki. 1791). 8°.

* 193. **Zastanowienie** się nad całego kraju włościanami z uwag nad projektem Imci Xiędza Ossowskiego, ich urządzenie w starostwach przeznaczającym wynikłe. 1792. 8⁰.

* 194. **Sposób łatwy** i pewny ulepszenia ludzi poddanych. Warszawa. Dufour. 1792. 8⁰.

* 195. **Uwagi** względem poddanych w Polszcze i projekt do ich uwolnienia. W. Surowiecki. Warszawa. Drukarnia Gazety Warsz. i Lebrun. 1807. 8⁰. 64 s.

* 196. **O zamianie** zaciągów na daniny zbożowe lub pieniężne. A. P. Biernacki. Wrocław. Korn. 1808. 8⁰. VIII. 117 s.

* 197. **O ugodach** dziedziców z włościanami. Waleryan Strzemień z Stroynowa Stroynowski. Wilno. Drukiem akadem. 1808. 8⁰.

* 198. **Uwagi** nad teraźnieyszym stanem rolnika pod względem ceny zbóż i wydatków iego, radzie departamentowey Kaliskiey, przez Członka teyże I. Miączyńskiego, podane w m. Lutym. 1810. W Warsz. 1811. 8⁰. 38 s.

* 199. **Okolica za-dniestrska** między Stryjem i Łomnicą, czyli opis ziemi i dawnych klęsk, lub odmian tey okolicy; tudzież, jaki jest lud prosty dla religii i dla Pana swego? Zgoła, jaki on jest? w całym sposobie życia swego, lub w swych Zabobonach albo zwyczajach. I. L. Czerwiński. Lwów. Joż. Schnayder. 1811. 8⁰.

Къ крестьянскому вопросу относятся только глава IV: «Jakie są powinności poddanych w tey okolicy i jaki onych początek.?» и глава VI: «Jaki jest lud prosty względem Pana swego?».

* 200. **Prawa i zasady** rządu wieyskiego, czyli pewne przepisy, albo środki ku zaprowadzeniu do dóbr wieyskich takiego rządu i porządku któreby samemu Panu i urzędnikom jego należące przypominały obowiązki, ludowi zaś wieyskiemu szczęście i pomyślność zabezpieczały. I. L. Czerwiński. Przemyśl. J. Gołębiowski. 1812. 8⁰.

* 201. **O polepszeniu** teraźnieyszego stanu włościan polskich. Uwagi K. Młodeckiego. Czytane na posiedzeniu rady Departam. Radomskiego. W Radomiu, 31 Pażd. 1814. W Radomiu. Nakł. i druk. M. Dziedzickiego. 8⁰. 60 s.

* 202. **Uwagi** nad polepszeniem stanu włościan, napisane przez obywatela Departam. Bydgoskiego. Bydgoszcz. 1814. W druk. Grünauera. 4⁰. 26 s.

* 203. **Biografia** włościanina nad brzegami Niemna powyżey Łosośney mieszkającego. Ign. Lachnicki. Warszawa. 1815. 8⁰.

* 204. **Plan de la civilisation** et de la régénération pratique des cultivateurs en Pologne, pour être présenté à l'Empereur ALEXANDRE I.—I. NEYMAN. Varsovie. Ragoczy. 1815. 4⁰.

* 205. **O polepszeniu** teraźnieyszego stanu włościan polskich. Uwagi K. MŁODECKIEGO, czytane na posiedzeniu rady Prefekturalney tegoż Departamentu w Radomiu, 31 Paźd. 1814. W Warsz. 1815. 8⁰. 68 s.

* 206. **Projekt polepszenia** stanu włościan w X. Warszawskiem, podany przez Prefekta Depart. Płockiego. W druk. Płockiey. 1815. 8⁰. 48 s.

* 207. **O przyczynach** wewnętrznych naybliższych tudzież zewnętrznych i dalszych nędzy naszych włościan z wyłożeniem sposobów zniszczenia tychże przyczyn i ich skutków. I. SALTYKOWICZ. W Krakowie. W druk. I. Mateckiego. 1815. 8⁰. 343 s.

208. **Dziennik Praw** Księstwa Warszawskiego. t. I—IV. Królestwa Polskiego. t. I—LI. 8⁰. (Первая серія этого изданія переведена на нѣмецкій языкъ, подъ заглавіемъ: «Gesetzsammlung des vormaligen Herzogthums Warschau,» aus dem Polnischen übersetzt von S. G. Laube. Posen) 1816. 8⁰. 4 Bde.

Въ этомъ сборникѣ законовъ, начатомъ въ 1810 г. и продолжающемся до настоящаго времени, находятся слѣдующія мѣста, касающіяся польскихъ крестьянъ.

Серія I, томъ I; стр. 3. Статья 4 «Статута герцогства Варшавскаго, въ которой заключается декретъ Наполеона, уничтожающій въ Польшѣ крѣпостное право, 22 Іюля 1807.

Серія I, томъ I; стр. 10—12. Добавочныя постановленія, 21 Декабря 1807.

Серія I, томъ I; стр. 201—209. Образованіе городскихъ и сельскихъ обществъ, 23 Февраля 1809.

Серія II, томъ VI; стр. 34—41. О волостномъ старшинѣ.

Серія II, томъ XXXVIII. Указъ 26 Мая 1846, развивающій отвлеченныя начала узаконенія 1807 г.

Серія II, томъ XXXVIII; стр. 252—293. Выводы изъ предъидущаго. (11/16 Ноября, 1846).

* 209. **Sposób** urządzenia włościan w dobrach Konińskiey-Woli dziedzicznych I. O. Xięcia Imci Adama Czartoryskiego ułożony w roku 1816. K. KROMPOLC. s. l. et a. 4⁰.

* 210. **O polepszeniu stanu** włościan. BRONIKOWSKI. (Отдѣльный оттискъ изъ: «Pamiętnik Warszawski», t. IV (1816) s. 430—448).

* 211. **Der Bauer in Polen.** Monographie mit Andeutungen für die Gesetzgebung. F. A. F. v. GREVENIZ. Berlin. Unger. 1818. 8⁰.

* 212. **Włościanin** w Polszcze, rys szczegółowy wraz z projektami do prawa. Z niemieckiego. Warszawa. 1818. 8⁰.

Переводъ предъидущаго сочиненія.

* 213. **O ustanowieniu** czynszu powszechnego, z francuzkiego. s. l. 1819. 4°. 17 s.

* 214. **O pańszczyznie**, z dołączeniem uwag nad moralnym i fizycznym stanem ludu naszego. I. L. Żukowski. Warszawa. W druk. Kom. R. W. R. i O. P. 1830. 8°.

* 215. **List II**, o ziemianach i włościanach. I. Stawiarski. Warszawa. 1831. 8°. XXIII i 126 s.

* 216. **Sur les intentions** de la dernière révolution polonaise à l'égard des paysans. Morawski. Paris. 1832.

* 217. **Quelques mots** sur l'état des paysans en Pologne. Morawski. Paris. Guiraudet. 1833. 8°.

* 218. **O nadaniu** własności włościanom polskim za wynagrodzeniem teraźniejszych właścicieli dóbr. Przez jednego z posłów. (M. H. Nakwaski) W druk. Bourgogne et Martinet. Paryż. 1835. 8°. 16 s.

* 219. **Uwagi w materyi** wydobycia włościan z teraźnieyszego ich stanu, czyli odpowiedź na punkta podane w tey materyi od szanownego komitetu X. Warszawskiego. W Warszawie. 1835 r. W druk. Xięży Piarów. 8°. 69 s.

* 220. **Dźwignia rolnictwa** krajowego, oraz zabezpieczenie majątku i dobrego bytu każdego, wszczególności rolnika. J. Szumowski. Warszawa. W druk. Kaczanowskiego. 1841. 8°.

221. **Uwagi nad stanem** włościan i produkcyi krajowej, przez K. *Biblioteka Warszawska.* 1842. t. 3; s. 1.

222. **Jak wiele** należałoby nadać włościaninowe ziemi, aby i on i właściciel wsi, i krajowe rolnictwo, miały społem zapewnioną, o ile to w mocy naszéj, należną prawdziwą pomyślność. K. Kruczaj. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1843. T. II; s. 296.

223. **Badania** szczegółowe nad przyczynami upadku gospodarstwa wiejskiego. K. Malczewski. *Roczniki gospodarstwa krajowego*. 1843. t. III; s. 97.

* 224. **O uregulowaniu stosunków** włościańskich w Wiel. Ks. Poznańskiem i o potrzebie zastosowania tegoż do Królestwa Polskiego. P. H. Łubieński. Wydanie J. N. Bobrowicza. Lipsk. Librairie étrangère, 1843. 8°.

225. **O usamowolnieniu** włościan. Hrubieszowianin. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1843. t. III; s. 141.

226. **Oczynszowanie** włościan. —K. G. — *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1843. t. III; s. 244.

227. **Myśl o oczynszowaniu** włościan polskich. Kapliński. *Przegl. naukowy.* 1843. t. I; s. 220.

Періодическое изданіе: «Przegląd naukowy», выходило въ 1842—1848 г. въ Варшавѣ, ежегодно четырьмя частями, состоящая каждая изъ 9 выпусковъ.

228. **Myślące stanowisko** kształcenia i postępu rolnictwa krajowego. Kamieński. *Przegl. naukowy.* 1843. t. I; s. 278.

229. **Przegląd rozpraw** o oczynszowaniu, zamieszczanych w Gazecie Handlowéj i Przemysłowej. Kamieński. *Przegl. naukowy.* 1843. t. I; s. 316.

230. **O oczynszowaniu** włościan polskich. J. Kapliński. *Przegl. naukowy.* 1843. t. 2; s. 201.

231. **Uwagi nad stanem** włościan i produkcyi krajowéj. *Przegl. naukowy.* 1843. t. 3; s. 41.

232. **O sołtystwach** w Polsce, przez L. Ł. — *Biblioteka Warszawska.* 1843. t. 3; s. 252.

233. **O prawach** włościan w Galicyi, przez S. B. — *Biblioteka Warszawska.* 1843. t. 4; s. 120.

234. **Włościanie i ich regulacya.** Artykuł I: Rzut oka na stosunki gospodarcze W. Księztwa Poznańskiego przed uregulowaniem włościan. A. Michalski. *Biblioteka Warszawska.* 1844. t. 4; s. 505.

235. **Oczynszowanie** włościan. —A. hr. Z.— *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1844. t. IV; s. 23.

236. **Próby praktyczne** ułatwiające włościanom występowanie z dzisiejszéj nędzy i zapewniające im byt samoistny.—S. hr. K.—*Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1844. t. IV; s. 113.

237. **Jak pojmował** Karozy możność podniesienia klassy włościańskiéj w Polsce. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1844. t. IV; s. 180.

238. **Rozbiór** krytyczny wymienionych zasad w rozprawie zamieszczonéj w t. III, №1 «Roczn. gospod. kraj.» i ztąd nowe uwagi nad przedmiotem oczynszowania, i potrzebą udzielania sobie wzajemnych opisów prac w tym względzie dokonanych. K. Malczewski. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1844. t. IV; s. 191.

* 239. **Sposoby polepszenia** bytu rolników przez zapobieżenie upowszechniającéj się demoralizacyi i ogólnemu wyniszczeniu ludności z pijaństwa powstającym. Adam Habdank z Konar Kolaczkowski. Warszawa. W druk. Strąbskiego. 1844. 8°.

240. **Włościanin polski** ze względu historycznego, statystycznego i politycznego.

Отдѣльный оттискъ изъ періодическаго изданія выходившаго въ Познани «Rok» 1844 г., выпуски 6, 7 и 8.

* 241. **Obraz Litwy** po względem jéj cywilizacyi, od czasów najdawniejszych do końca wieku XVIII. I. Iaroszewicz. Wilno. 1844—45. 3 vol. 8°.

Десятая глава 2-й части говоритъ объ отношеніяхъ крестьянъ къ помѣщикамъ, въ XVI ст., въ Литвѣ.

242. **O obowiązkach** właścicieli ziemskich. *Przegl. naukowy.* 1844. t. 2; s. 1.

243. **O zmianie dotychczasowego** stanu poddaństwa włościan. M. Ch. *Przegl. naukowy.* 1844. t. 4; s. 105.

244. **Rzut oka na prawa** gospodarcze monarchii pruskiéj, w jéj dawnych prowincyach. *Biblioteka Warszawska.* 1845. t. 1; s. 372.

245. **O regulacyi** włościan w Wielkiém Księztwie Poznańskiém. *Biblioteka Warszawska.* 1845. t 3; s. 341.

246. **Stan** włościan L. Górski. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1845. t. VI; s. 156.

247. **Regulacya stosunków** włościan. J. Michalski. Lwow. Milikowski. 1845. 12°.

248. **O własności** i dzierżawie, ze względu na włościan naszych.—A. hr. Z.—*Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1845. t. VII; s. 219.

249. **Czynszowanie** włościan.—K. G.—*Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1845. t. VII; s. 265.

250. **O potrzebie** kształcenia sobie zdatnych robotników przed wyjściem z pańszczyzny.—A. hr. Z.—*Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1845. t. VI; s. 341.

251. **Ogląd dziejów** ludu prostego a mianowicie rys historyczny rozwijania się stanu wiejskiego na Rusi od najdawniejszych czasów i w Rossyi do połowy 17 wieku. *Przegl. naukowy.* 1845. t. 3; s. 630 i 741.

252. **Słowo** w przedmiocie zawierania układów wieczysto-czynszowanych. Seweryn Biernacki. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1846. t. IX; s. 165.

253. **Gospodarstwo** postępowe nakazuje oczynszowanie włościan pańszczyznianych.—A. hr. Ż.—*Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1846. t. VIII; s. 182.

254. **Uwagi** rolnictwa i rolników dotyczące.—H. M.—*Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1847. t. X; s. 377.

255. **O kassie** pożyczkowéj włościańskiéj w dobrach Poturzynie. T. Wojciechowski. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1847. t. XI; s. 43.

256. **Niektóre** uwagi o oczynszowaniu.—W. S.—*Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1847. t. XI; s. 160.

257. **O wykonywaniu** robót rolniczych z dokładnością oraz oszczędnością pracy i czasu. K. Cramer. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1847. t. XI; s. 76.

258. **Objaśnienie teraźniejszego** urządzenia rolników w dobrach ordynacyi Zamojskiéj osiadłych. *Biblioteka Warszawska.* 1847. t. 4; s. 457.

* 259. **O chłopach**, przez ****. Wydanie J. N. Bobrowicza. Lipsk. Księgarnia zagraniczna. 1847. 8⁰. (Wydanie 2-e:) Kraków. Zakład wyd. dzieł katol. 1850. 8⁰.

* 260. **Myśli o** dzierżawach i warunkach dzierżawnych, w zastosowaniu do teraźniejszego położenia kraju. E. Iszkowski. We Lwowie. 1848. W drukarni P. Pillera. 8⁰. 49 s.

261. **Kwestya** włościańska.—A. hr. Z.—*Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1848. t. 13; s. 174.

262. **Jak mieć** dobrych i wypłatnych czynszowników.—A. hr. Z.—*Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1848. t. 13; s. 216.

263. **Kilka** słów o magazynach gromadzkich, o kassach oszczędności a zarazem pożyczkowych.—A. hr. Z.—*Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1848. t. 13; s. 106.

* 264. **Kwestya** włościańska w Polsce, podług właściwych swoich pierwiastkow przed sąd opinji publicznej wytoczona i poprzedzona projektem w jaki sposób chłopom w Polsce a nawet w Rossyi dopomódz można do nabycia własności gruntowej. (Gołuchowski). Wydanie J. N. Bobrowicza. Lipsk. Librairie étrangère. 1848. 8⁰.

265. **O ekonomicznych** zasadach dzierżawy dóbr ziemskich.—L. G.— *Roczniki gospodarstwa krajowego*. 1849. t. 15; s. 83.

* 266. **Prawo hipoteczne** w królestwie Polskiém. Dutkiewicz. Warszawa. 1850. 8°.

* 267. **O urządzeniu** stosunków rolniczych w Polsce A. Krzyżtopor. Poznań. Księgarnia katolicka. 1851. 8°

* 268. **Rozbiór kwestyi** włościańskiey w Polsce i w Rossyi w r. 1850. Poznań. Czcionkami Storcha i spółki. 1851. 8°.

269. **Poszukiwania** do historyi rolnictwa krajowego. E. Stawiski. *Biblioteka Warszawska*. 1851. t. 3; s. 438. 1862. t. 1 i 4; s. 419 i 189. 1855. t. I i II; s. 2.

* 270. **De rusticorum regni** Polonicis. XIV, XV, XVI conditione. Provenia legendi. X. O. Brueggeney dictus Hasenkamp. Regiomonti. 1853. 4°.

271. **O stosunkach** i przymiotach pod względem ich wielkości. A. hr. Z. *Roczniki gospodarstwa krajowego*. 1853. t. 23; s. 1.

272. **Północno-wschodnie** wołoskie osady. T. Ks. Lubomirski. *Biblioteka Warszawska*. 1855. t. 4; s. 2.

273. **O potrzebie i warunkach** ustawy wieczysto-dzierżawnéj. A. Heilmann. *Bibliotheka Warszawská*. 1856. t. 3; s. 78.

274. **O społecznościach** gromadzkich i gminnych w dobrach rządowych w Cesarstwie. *Biblioteka Warszawska*. 1856. t. 3 i 4; s. 616 i 185.

* 275. **Histoire de la commune** polonaise du X au XVIII siècle Le général Miéroslawski. Berlin. 1856. F. Schneider. Imprim. de G. Lange. 8°. 66 s.

276. **Rolnicza** ludność w Polsce od XV do XVI wieku. T. Ks. Lubomirski. *Biblioteka Warszawska*. 1857. t. 2; str. 791. 1858 t. 1; s. 237. 1861. t. 3; s. 1. 1862. t. 2; s. 1 i 210. (См. въ 1-мъ отд. № 2738.)

277. **Kilka uwag** o dzierżawie wieczystéj i długoletniéj, z powodu ogłoszonych w tym przedmiocie, przez A. Heilmana artykułów. Przez L. G. *Roczniki gospodarstwa krajowego*. 1857. t. 30; s. 99.

Повременное изданіе: «Roczniki gospodarstwa krajowego», посвященное сельско-хозяйственнымъ интересамъ, заключаетъ въ себѣ много статей, касающихся крестьянскаго вопроса въ Польшѣ. Въ 1854 и 1861 г. были изданы при этомъ журналѣ 2 указателя, подъ заглавіемъ: «Treść Roczników gospodarstwa krajowego», въ которомъ, подъ рубрикою: «Kwestya Włościańska» и «Gospodarstwo bezpańszczyzniane i dzierżawy», перечислены всѣ статьи, касающіяся крестьянскаго вопроса (онѣ вошли всѣ въ составъ моего указателя) и при каждой изъ нихъ находится краткое изложеніе содержанія. Второй указатель, за 1858—1861 г., составленъ *В. Гарбиньскимъ.*

* 278. **Polemika** o kwestyi włościańskiéj z roku 1856 i 1857. Hr. Seweryn Uruski. Warszawa. Jaworski. 1857. 8⁰.

* 279. **O dzierżawach** i zaczynszowaniu majętności ziemskich. R. Stroynowski. Warszawa. Glücksberg. 1857. 8⁰.

* 280. **Rossya i Europa**. Polska. Przez X. Y. Z. Paryż. W księgarni polskiéj. 1858. 8⁰.

Большая часть этой книги трактуетъ о крестьянскомъ вопросѣ.

* 281. **Listy** o właściwem u nas stanowisku kwestji włościańskiéj, przez W. G. (W. Garbiński) Warszawa. Józ. Unger. 1858. 12⁰.

* 282. **Poszukiwania** do historyi rolnictwa krajowego. E. Stawicki. Warszawa. S. Orgelbrand. 1858. 8⁰.

* 283. **Listy z zagranicy** z powodu kwestii chłopskiéj poruszonéj w Cesarstwie rossyjskièm, mianowicie w prowincyach dawnéj Polski i w Królestwie. Paryż. W księgarni polskiéj. 1858. 8⁰.

* 284. **Poranki karlsbadzkie**, czyli rozbiór zarzutów, uzupełnień i uwag nad pismem: «O urządzeniu stosunków rolniczych w Polsce.» Ad. Krzyżtopor. Poznań. Żupański. 1858. 8⁰.

* 285. **Rozprawa o ustawach** względem wykupna lub uregulowania służebnictw. Iako też wspólnego posiadania i użytkowania gruntów. We Lwowie. 1858. W druk. zakładu narod. im. Ossolińskich. 8⁰; s. 65—208.

* 286. **Kilka** myśli, względem uregulowania stosunków włościańskich w Królestwie polskiém. Alexandre Ludwig. Kraków. 1858. Czcionkami «Czasu» 8⁰; 48 s.

* 287. **Udział Polaków** w wojnie wschodniéj (1853—1856), z przypisem: O powstaniu ludowem na Ukrainie w 1855 roku. Z. Miłkowski. Paryż. L. Martinet. 1858. 8⁰.

* 288. **Projekt do czynszowania** włościan. B. ALEXANDROWICZ. Warszawa. J. Jaworski. 1858. 8°.

* 289. **Uwagi nad** kwestyą włościańską na Litwie. KORWIN - MILEWSKI. Paryż. L. Martinet. 1858. 8°.

290. **Reskrypt Cesarski** o uwłaszczeniu włościan i uwagi tego przedmiotu dotyczące. *Przegl. rzeczy polskich.* 1858. № 3.

291. **Jeszcze kilka** słów w kwestyi włościańskiéj. *Przegl. rzeczy polskich.* 1858. № 6.

Повременное изданіе: «Przegląd rzeczy polskich». Paryż, издается съ 1857 г., въ неопредѣленные сроки.

* 292. **Sprawa** włościańska. Wyjątki z nowożytnych polskich ekonomistów. HR. SEWERYN URUSKI. Warszawa. Orgelbrand. 1858—1860. 8°. 2 t.

Разборъ этого сочиненія помѣщенъ въ газетѣ «Le Nord» 1860. № 34.

* 293. **Polityka Rossyjska** w Polsce. Paryż. W druk L. Martinet. 1858. 8°. 98 s.

На стр. 5—42 помѣщена: Sprawa włościańska.

* 294. **Sprawa** włościańska na sejmie 1831, pismo którego umieszczenie w «Dzienniku Wiadomości Polskie» w Paryżu wychodzącym odmówioném zostało. Paryż. W Księgarni Polskiéj. 1859. 8°. 16 s.

* 295. **Zbiór przepisów** dotyczących uregulowania stosunków włościan osiedlonych w dobrach prywatnych, w Królestwie Polskiém. Poszyt I. Warszawa. W druk. Alex. Gins. 1859. 8°. 85 s.

296. **Ueber den Ursprung** und die Entwickelung der Leibeigenschaft in Polen. E. KARNOWITSCH. *Archiv für wissensch. Kunde v. Russland.* 1859. B. XVIII. Heft 2 und 3; S. 319—331 und 333—350.

* 297. **Głos szlachcica** do swych współbraci o wolności i równości kmiecej. KAZ. herbu STRZAŁA. Poznań. 1859. Czcionkami N. Kamieńskiego. 8°. 193 s.

* 298. **Kwestya** włościańska w Królestwie kongressowem i towarzystwo rolnicze. Paryż. 1859. 8°. 48 s.

* 299. **Jeszcze** parę myśli względem uregulowania stosunków włościańskich w Królestwie Polskiem. AL. LUDWIG. *Czas.* Dodatek miesięczny. 1859. Tom XIV, zeszyt 40. Kwiecień.

* 300. **Pogląd pobieżny** na uwagi Bezimiennych odnoszące się do rozpraw o klassyfikacyi hypotek jako też praw hypotekowanych w ogólności. Heylman. Warszawa. W drukarni przy ulicy Rymarskiéj. 1859. 8°. 13 s.

301. **Zbiór przepisów** dotyczących uregulowania stosunków włościan osiedlonych w dobrach prywatnych królestwa Polskiego. Grudzień. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1859. t. 37; s. 1.

302. **Zastosowanie** zasad oczynszowania włościan w dobrach prywatnych okręgu Wieluńskiego ułożone, przez Komitet z grona Członków Tow. Rolniczego w tymże okręgu wybrany. 1859. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1859. t. 37; s. 355.

303. **Wskazówki** do przeprowadzenia oczynszowania w majątkach prywatnych, zebrane dla okręgu Sadkowskiego. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1860. t. 38; s. 163.

304. **Znaczenie** pracy w rolnictwie. S. Horyń. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1860. t. 41; s. 304.

305. **Uwagi** nad obecnym stanem robotników wiejskich w Królestwie Polskiém. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1860. t. 41; s. 257 (i dodatek.) t. 42; s. 374.

* 306. **O kwestyi** włościańskiej w królestwie polskiem. J. K. Kozakowski. Wydanie polskie. Warszawa. Nakład Księgarni G. Gebethnera i Spółki. 1860. Druk. I. Ungra. 12°. 166 s.

* 307. **Gmina** i szkoła wiejska w Polsce po zniesieniu pańszczyzny. St. Bratkowski. Paryż. W księgarni polskiej, rue de Seine, № 20. 1860. 8°. 31 s. Cena 2 fr.

308. **Kilka uwag** nad prawem Towarzystwa kredytowego ziemskiego o pożyczkach podwyższonych. *Biblioteka Warszawska.* 1860. Czerwiec. Zesz. 42; s. 701—735.

* 309. **Kwestya** moralizowania włościan. Odpowiedź na list p. W. Zielińskiego. Warszawa. 1860. Druk. A. Ginsa. 8°. 72 s.

* 310. **Question** de l'émancipation des paysans de la Pologne. M. H. Nakwaski. Genève. H. Georg. Impr. Pfeffer et Puky. 1861. 8°. 61 i I s.

Это сочиненіе составлено по слѣдующимъ статьямъ: 1) Lettre adressée a M. le Redacteur du «Journal des Débats» (Inserée dans le № 100 de la «Revue de Genève,» le 28 Av. 1850)—2) Lettre adrésée á la «Revue de Genève» (Inserée dans les № 113, 121 et 130)—3) Lettre adrésée au journal «l'Espérance» 4) Projet publié en 1835, à Paris, dans une brochure polonaise.

* 311. **Myśli o** urządzeniu stosunków włościańskich. Przez jednego z właścicieli ziemskich. (Изъ книги: «Świat literatury, historyi, nauk ekonom.» T. I. Warsz. 1861; s. 48—68.

* 312. **Słówko o** pańszczyznie w przeszłości. T. Rolbiecki. Warszawa. W druk. Gaz. Codz. 1861. 8°. 71 s.

* 313. **O domach** zleceń rolników, o ich wpływie na rolnictwo, handel i na rozwinięcie systematu bankowego i kredytowego w kraju naszym. P. Falkenhagen-Zaleski. Warszawa u G. Gebethnera i R. Wolffa. 1861. W drukarni Gazety Codziennéj. 8°. 76 s.

314. **De l'état actuel** de la question des paysans dans le royaume de Pologne. M. H. Nakwaski. *Journal de Économistes.* 2-e serie. № 112.

* 315. **Opowiadanie** o pańszczyznie kazał wydrukować piśmienny Mateusz Grálewski z Mazewa, od Łęczycy, do czytania dla swoich braci, krewnych wszystkich znajonych i nieznajonych. Warszawa. 1861. C. Lewicki. 8°. 25 s.— Wydanie drugie. 1863. 8°. 28 s.

* 316. **O urządzaniu** gospodarstw bezpańszczyznianych, szczególniej, pod względem zaprowadzenia innego systemu rolniczego i ręcznych robotników. J. N. Kurowski. Warszawa. 1861. Druk. I. Ungera. 8°. 188, 2 i 4 s.

317. **Włościanie w Polsce.** *Postep.* Rok. II. Zeszyt. 3; 2 s.

318. **Rozporządzenia** rządowe w przedmiocie okupy pańszczyzny. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1861. t. 43; s. 619.

319. **O oddzielaniu** i urządzaniu gruntów folwarcznych i włościańskich. (Materyał do poradnika czynszowego.) K. Gorski. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1861. t. 45; s. 86.

320. **Gmina** i ustaw gminne. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1862. t. 46; s. 169.

321. **O urządzeniu** robotników udziałowych w zastępstwie roboty pańszczyznowéj. Przez L. F. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1862. t. 47; s. 193.

322. **Ustawa gromadzka** kanclerza Andrzeja Zamoyskiego w dobrach Bieżuńskich, z 1765 r. *Roczniki gospodarstwa krajowego.* 1862. t. 48; s. 320.

* 323. **Chłoppolski** i jego gawędy. W dosłownem orzeczu ludu naszego nad Sanem. St. Kamiński. Nakład własny i Warszawa. W druk. J. Ungra. 1862. 12°. 212 s.

* 324. **O kredycie** i bankach emyssyjnych z zastosowaniem do potrzeb kraju naszego. Z. Korzybski. Warszawa. Nakład redakcyi «Roczników gospod. krajowego.» 1862. W druk. K. Kowalewskiego. 8°. 203 s.

* 325. **Badania** o umoralnieniu ludzi w ogólności oraz myśli jakiemi srodkami możnaby poprawić i polepszyć byt ludu rolniczego w królestwie polskiem. Radzyński. Warszawa. 1862. 8°. XI i 311 s.

* 326. **Wypracowania** o oczynszowaniu. B. Maciejowski. W Warszawie. 1862. A. Gins. 8°. 57 s.

* 327. **Późniejsze wypracowania** o oczynszowaniu. B. Maciejowski. Warszawa. W druk. A. Ginsa i Gazety Warsz. 1862. 8°. 32 s.

* 328. **Zbiór przepisów** dotyczących uregulowania stosunków włościan osiedlonych w dobrach prywatnych w król. Polskiem. Poszyt I i II. Warszawa. W druk. A. Ginsa. 1862. 8°. 208 i 207 s.

* 329. **Za i przeciw** przymusowemu oczynszowaniu z poręczeniem zarobku w celu ogólnego wykupy gruntów gminnych. Żytomierz. 1862. Druk. J. Chrząszcza. 12°. 12 s.

* 330. **O kredycie** rzeczowym ułatwianym przez towarzystwa kredytowe ziemskie w Król. Polskiem. A. Wratnowski. Warszawa. 1862. Druk. Gazety polsk. 8°. 62 s.

* 331. **Objaśnienia** przydatne włościanom w ich nowych stosunkach. Warszawa. Nakł. redakcyi «Roczników gospod. krajowego. 1862. 8°. 33 s.

* 332. **Pogląd** na sprawę włościańską ze stanowiska przymusu w wieczystem oczynszowaniu. A. Wislicki. Warszawa. 1862. 12°. 51 s.

* 333. **Émancipation** des paysans en Pologne. V. de Porochine. Paris. Imprimerie Vallée, 15, rue Breda. 1864. 8°. 24 p.

* 334. **Décrets** du 19 Février (2 Mars) 1864, concernant l'organisation des populations rurales en Pologne. St. Pétersbourg. Chez Dufour. Imprim. D. Quesneville. 1864. 8°. 44 p.

335. **Zur Organisation** des Bauernstandes im Königreich Polen. Vier Edikte, erlassen am 19 Februar (2 März) 1864. (Aus der «St.—Petersburger Zeitung», № 44, abgedruckt). Warschau. Buchdruckerei von A. Liefeldt. 64.18 8°. 75 s.

* 336. **Zur Organisation** des Bauernstandes im Königreich Polen. Vier Edikte erlassen am 19 Februar (2 März) 1864. (Aus der «St.-Petersburger Zeitung», № 44, abgedruckt) Potsdam. Gedruckt bei C. Kramer. 8°. 83 S.

* 337. **La question** des paysans en Pologne et les ukases du 2 Mars 1864. Avec documents officiels. J. Garnier. (Extrait du «Journal des Économistes» Numéro du 15 Mai 1865). Paris. Chez Guillaumin et C-ie. 1864. Typogr. de A. Parent. 8°. 46 et 1 p.

---

4. DE L'ÉMANCIPATION DES PAYSANS DANS LES PROVINCES BALTIQUES.

338. **Eines livländischen Patrioten** Beschreibung der Leibeigenschaft, wie solche in Livland über die Bauern eingeführt ist. — *Müller's Sammlung russischer Geschichte.* Bd. IX; S. 491. (St.-Petersb. 1764).

Отзывъ, относящійся къ этому сочиненію помѣщенъ въ «Vossische Berliner Zeitung.» 1765. S. 391 и перепечатанъ въ «Gadebusch's Livländ. Bibliothek. Th. I; S. 287. (Riga. 1777).

* 339. **Aiskrauknes-un Rihmana** muischas semneeku teesa, dohta no Kahrla Spridd. Schoultz, tuhkstot septita simts seschdesmit zettortâ gaddâ pehz Kristus peedsimschanas. (Riga) 1764. 8°.

Частное положеніе для крестьянъ, на латышскомъ языкѣ, которое постановилъ баронъ *Шульцъ фонъ Ашераденъ* для своихъ имѣній (Ascheraden u. Römershof), по недостаточности общихъ законоположеній того времени. Послѣ Ландтага 1765 года оно было отмѣнено и всѣ экземпляры его долженствовали быть представлены въ дворянскій архивъ. Нѣмецкій переводъ этого постановленія находится въ *Jannau's*: «Geschichte der Sclaverei, etc. (См. 342 №) на стр. 189 и слѣд.; также въ *Samson's* «Historischer Versuch» etc. (См. № 453) на стр. 151 и слѣд., подъ заглавіемъ: «Ascheradensches und Römershofsches Bauerrecht, gegeben von *Carl Friedrich Schoultz* im Jahre 1764 nach Christi Geburth.»

* 340. **Topographische Nachrichten** von Lief-und Esthland. A. W. Hupel. Riga, Hartknoch. 1774—1782. 8°. 3 Bde.

Сюда относится въ особенности 2-я глава 2-й части: «Von ökonomischen Sachen.»

341. **Naturrecht**, christliche wahre Menschenliebe in Livland, 1765.— *Schlözer's Staatsanzeigen.* Bd. II; S. 431. (Göttingen. 1782).

Вслѣдствіе предположеній, указанныхъ подъ № 339 составлено было законопо-

ложеніе объ обязанностяхъ крестьянъ, которое и обнародовано въ патентѣ генералъ-губернатора гр. *Брауна*, отъ 12-го Апрѣля 1765 г., на нѣмецкомъ, латышскомъ и эстонскомъ языкахъ. Этотъ актъ *Шлёцеръ* заимствовалъ изъ *Hupel's* Topographische Nachrichten (См. № 340) и перепечаталъ съ своими замѣчаніями.

* 342. **Geschichte der Sklaverey** und Charakter der Bauern in Lief- und Esthland; ein Beytrag zur Verbesserung der Leibeigenschaft. H. J. Jannau. (Riga) 1786. 8°.

* 343. **Der lief-und esthländische Bauer** ist nicht der so gedrückte Sklave, für den man ihn hält. Dorpat, Gauger u. Lindensche Buchhandlung. A. G. Boettiger. 1786. (Gedruckt: Schloss Oberpahlen, bei Grenzius und Kupzau). 8°.

Возраженіе на предъидущую статью.

* 344. **Ermunterungen** zum Gemeingeist, eine Predigt bei der Eröffnung des livländischen Landtags den 3-ten Dec. 1795. K. G. Sonntag. Riga, Müller. 1795. 8°.

Перепечатано въ «*Teller's* Neues Magazin für Prediger», VI; S. 177 (Jena. 1792—1802. 8°. 10 Bde) также въ «*Sonntag's* Livländische Landtagspredigten» (См. № 441).

* 345. **Materialien zu Grundsäzzen** zur Verbesserung des Zustande, der Bauern in der Rigaschen Statthalterschaft, mit Ausschluss des Arensburgschen Kreises; entworfen auf dem Landtage im September-Monat des Jahres 1796; zur Beratschlagung für die abwesenden adelichen Gutsbesitzer auf den im December-Monat 1796 und im Januar-Monat 1797 zu haltenden Kreisversammlungen. (Riga. 1796). fol.

* 346. **Landtags-Schluss** zur Verbesserung des Zustandes der Bauern, als im Monat Januar des 1797-sten Jahres auf dem ausserordentlichen Landtage in Riga die den Privilegien Lieflands gemässe Verfassung durch allerhöchste Gnade Sr. Kaiserl. Majestät Paul I wieder hergestellt ward. Moskwa, in der Universitäts-Druckerey bey Rüdiger u. Claudi. 1797. 4°.

Эта статья перепечатана также въ «*Merkel's* «Supplement zu den Letten» (См. № 351) S. 51 и во 2-мъ изданіи сочиненія «Die Letten» (См. слѣдующій № 347).

* 347-349. **Die Letten**, vorzüglich in Liefland, am Ende des philosophischen Jahrhunderts; ein Beytrag zur Völker-und Menschenkunde. G. H. Merkel. Leipzig, Graeff. 1797. 8°. (Zweite verbesserte Aufl.—ibidem. 1800. 8°.) — (Auch mit einem andern Titelblatte: «Zweite sehr vermehrte und verbesserte Aufl. ibidem, s. a.)

* 350. **Hume's und Rousseau's** Abhandlungen über den Urvertrag, nebst einem Versuch über Leibeigenschaft, den livländischen Erbherrn gewidmet. G. H. Merkel. Leipzig, Graeff. 1797. 8°.

* 351. **Supplement zu den Letten** in Livland, oder Erklärung über die im zehnten Stück des «Jntelligenz-Blatts der allgemeinen Literatur-Zeitung» erschienene Anfrage des Herrn Ritters von Brasch, nebst einer Urkunde. G. H. Merkel. Weimar, Hoffmann. 1798. 8°.

352. **Gerichtliches Verhör** einiger liefländischen Bauern über ihren Grossherrn, ein Actenstück. G. H. Merkel. *Geschichte und Politik*, Zeitschrift, herausgegeben von *K. L. Woltmann.* 1801. Bd. II; S. 304—324.

* 353. **Wannem Ymanta**, eine lettische Sage. G. H. Merkel. Leipzig, Hartknoch. 1802. 8°.

Очеркъ того времени, когда первобытные жители теперешнихъ остъ-зейскихъ провинцій находились еще подъ игомъ завоевателей, которое впослѣдствіи Стефанъ Баторій, Густафъ Адольфъ и Екатерина II тщетно старались уничтожить. Сочиненіе это посвящено императору Александру I-му и написано съ цѣлью обратить его вниманіе на положеніе крестьянъ Латышей.

* 354. **Esthland und die Esthen**, oder historisch-geographisch-statistisches Gemälde von Esthland; ein Seitenstück zu Merkel über die Letten. J. C. Petri. Gotha. Ettinger. 1802. 8°. 2 Thle.

* 355. **Lief-und Esthlands** Ehrenrettung gegen Herrn Merkel und Petri. H. F. Tiebe. Halle, Gebauer. 1804. 8°.

* 356. **Die Letten in Kurland** oder Vertheidigung meines Vaterlandes gegen die Angriffe von G. Merkel in dessen Letten. G. F. von Firks. Leipzig, Hirschfeld. 1804. 8°.

* 357. **Nachtrag** zu Lief und Esthlands Ehrenrettung, oder die Todten Livlands stehen gegen Herrn Merkel auf. H. F. Tiebe. ibidem. 1805. 8°.

* 358. **Fragmente** aus den Briefen eines Reisenden aus Liefland. (A. von Rennenkampf). s. l. 1805. 8°.

Въ этомъ сочиненіи опровергаются мнѣнія гг. *Меркеля* и барона *В. Унгернъ-Штернберга.* (См. № 363)

* 359. **Эстляндское положеніе** для крестьянъ 1802 года (напечатано на эстонскомъ языкѣ и начинается словами: «Igga üks». Tallinas (Reval), Gressel (1802.) 8°.

Нѣмецкій переводъ этого положенія помѣщенъ въ сочиненіи: *Storch's* «Russland unter Alexander I» (См. № 367) Bd. II; S. 128. Также въ «*Samson's* «Histor. Versuch». (См. № 453) Sp. 179.

* 360. **Gesetzbuch** für die esthländischen Bauern. (Allerhöchst bestätigt d. 27 Aug. 1804). Reval, Gressel (1804). 4°.

* 361. **Eestima Tallorahwa** Seädus, Moisawannemattest noutud ja meie Sure armolisse Keisri Herrast kinnitud 1805 aasta sees. Trükkitud Minuthi Kirjadega.

Положеніе для эстонскихъ крестьянъ, составленное помѣщиками и утвержденное 1805 года (Reval. 1805). Нѣмецкій переводъ сего положенія помѣщенъ: въ *Storch's* «Russland unter Alexander I. Bd. VII; S. 316, (См. № 367) также въ книгѣ *Эверса*, находящейся подъ № 368. Эстонскій оригиналъ впрочемъ напечатанъ не до конца, онъ оканчивается переносомъ: «Kolmas», что значитъ «Третій». Именно третій отдѣлъ этой книги, въ которомъ говорится о наказаніяхъ, положенныхъ для помѣщиковъ, нарушающихъ законъ, не былъ напечатанъ.

* 362. **Livländischer Landtagsschluss** vom Jahre 1803. — *Samson's Historischer Versuch, etc.* Sp. 167.

* 363. **Ist die von Einigen des Adels** projektirte Einführung der Freyheit unter dem Bauernstande in Livland dem Staatsrechte Russlands conform? Eine Abhandlung den Landtag von 1803 betreffend. W. von Ungern—Sternberg. St. Petersburg. 1803. 8°.

* 364. **Verordnung die Bauern** des livländischen Gouvernements betreffend, Allerhöchst bestätigt am 20 Febr. 1804. Положеніе о крестьянахъ Лифляндской губерніи. (St.-Petersburg. 1804) 8°. (Текстъ на русскомъ и нѣмецкомъ языкахъ.)

Въ началѣ напечатанъ отчетъ комитета которому было поручено составленіе положенія для крестьянъ: «An S-e Kaiserliche Majestät von der zur Untersuchung der livländischen Angelegenheiten niedergesetzten Comité, Unterlegung.»—«Докладъ Его Императорскому Величеству отъ комитета учрежденнаго для разсмотрѣнія лифляндскихъ дѣлъ.» Русскій текстъ находится также въ «Полномъ Собраніи Законовъ,» т. XXVIII; стр. 100 и слѣд. Нѣмецкій текстъ напечатанъ еще въ Ригѣ у Мюллера (1805) 4°; кромѣ того помѣщенъ вполнѣ: въ *Storch's* «Russland unter Alexander I.» Bd. III (1804) S. 180 и 285. (См. № 367.)

* 365. **Likkumi preeksch** Widsemmes semneekeem. (Riga. 1804) 4°.

* 366. **Seädussed Maa-rahwa** pärrast antud, kes Liwlandi Gubermenti wallitsusse all ellawad. Tarto-linnas, Grenzius. 1804. 4°.

Два перевода предъидущаго сочиненія: первый на латышскій языкъ, сдѣланный г. *Гарднеромъ*; второй на эстонскій языкъ.

* 367. **Russland** unter Alexander I, eine historische Zeitschrift, herausgegeben von H. Storch. St.-Petersburg u. Leipzig. 1804 — 1808. 8°. 9 Bde.

Это повременное изданіе, на которое мы уже разъ ссылались, посвящало особенное вниманіе реформамъ, совершавшимся въ Эстляндіи и Лифляндіи въ 1802—1804 гг.—Въ пяти, заключающихся тамъ, между прочимъ, статьяхъ, содержатся всѣ документы по этимъ реформамъ вполнѣ (in extenso) и другія относящіяся къ нимъ статьи именно:

Томъ II; (1804) стр. 114: «Erste Schritte zur gesetzlichen Bestimmung des

Zustandes der Bauern in Esthland». Въ этой статьѣ заключаются: «Igga üks». (См № 359) и другіе документы 1802 года.

Томъ III; (1804) стр. 173: «Die livländische Bauer-Verfassung von 1804». Здѣсь помѣщенъ «Докладъ», напечатанный въ началѣ Лифляндскаго крестьянскаго положенія (См. № 364) и другіе, относящіеся къ нему документы.

Томъ III; стр. 285: «Verordnung die Bauern des livländischen Gouvernement betreffend».—Перепечатка статьи, находящейся подъ № 364.

Томъ IV; (1804) стр. 137: «Beytrag zur Geschichte der livländischen Leibeigenschaft und deren Aufhebung durch die Bauer-Verordnung vom 20-sten Febr. 1804. *G. I. Buddenbrock.*

Томъ VII; (1805) стр. 287: «Provisorische Verfassung des Bauerstandes in Esthland».—Подъ этимъ заглавіемъ заключаются: «Положеніе и учрежденіе для эстляндскихъ крестьянъ» (См. №№ 360 и 361) и другіе документы, съ подъстрочными примѣчаніями, въ которыхъ проводится параллель между этимъ «Положеніемъ для эстляндскихъ крестьянъ» и таковымъ-же, современнымъ положеніемъ для лифляндскихъ крестьянъ; параллель не очень то лестная для перваго. Безъимянный авторъ этихъ примѣчаній былъ профессоръ *Эверсъ*.

* 368. **Provisorische Verfassung** des Bauerstandes in Ehstland (G. Ewers). St. Petersburg, verlegts Peter Hammer der Aeltere. 1809. 8°.

Это сочиненіе по настоящему было напечатано въ Берлинѣ и есть особенное изданіе двухъ вышеупомянутыхъ статей изъ *Storch*: «Russland unter Alexander I» (Томъ II; стр. 114 и Томъ VII; стр. 287). (См. № 367). Оно возбудило ненависть эстляндскаго дворянства и было самимъ авторомъ отобрано у книгопродавцевъ.—*А. Л. Шлёцеръ* помѣстилъ свой разборъ этой книги въ «Göttinger gelehrte Anzeigen» 1807. Stück 83 ff.

* 369. **Bedenklichkeiten** über die neue Bauer-Verfassung in Ehstland. A. von Kotzebue. *Der Freymüthige*. 1805. Stück 141—146 und 1806. Stück 67.

«Der Freymüthige»: періодическое изданіе, выходившее въ Берлинѣ.

* 370. **Vom Zustande der Bauern** in Livland und Esthland; ein Wort zu seiner Zeit, auch dem Herrn Kollegien-Rath von Kotzebue zur Beherzigung empfohlen. G. Ewers. Dorpat, Grenzius. Dec. 1806. 8°.

По приказанію лифляндскаго губернскаго управленія, это сочиненіе было конфисковано. Разборъ помѣщенъ: въ «Göttinger gelehrte Anzeigen». 1807. Stück 209 и принадлежитъ *А. Л. Шлёцеру*.

371. **Einige Fragen** an Jeden, der sie beantworten kann, insonderheit an den Herrn Kollegien-Rath von Kotzebue. G. Ewers. *Intelligenz-Blatt der Ienaischen allgemeinen Litteratur-Zeitung*. 1806. № 46.

Въ послѣдствіи это сочиненіе отпечатано отдѣльно (Dorpat. 1806). 8°. *Коцебу* возражалъ *Эверсу* въ рижскомъ журналѣ: «Fama für Deutschrussland». 1806, October.

* 372. **Ein Wort** zur rechten Zeit, eine Erwiderung des Worts zu seiner Zeit vom Zustande des Bauers in Liv-und Esthland. s. l. 1808. 8°.

Возраженіе на сочиненіе подъ № 370. Въ продажу не поступало.

373. **Beantwortung der Frage**: Wie kann der Zustand des hiesigen Landmannes in ökonomischer und moralischer Hinsicht verbessert werden etc.? C. W. Brockhusen.—*Abhandlungen der livländischen gemeinnützigen Societät.* (Riga. 1802—1808. 8°. 5 Bde) Bd. V. S. 122. (1808).

* 374. **Neuestes Gemälde** von Lief-und Esthland unter Katharina II und Alexander I, in historischer, politischer und merkantilischer Ansicht. I. C. Petri. Leipzig, Dyk. 1809. 8°. 2 Bde.

* 375. **Ergänzungs-Paragraphen** zur Erläuterung der am 20 Febr. 1804 Allerhöchst bestätigten, über die Rechtsverhältnisse der Bauern des livländ. Gouvernements erlassenen Verordnungen vom 28 Febr. 1809.—Дополнительныя статьи въ поясненіе «Положенія о правахъ и повинностяхъ лифляндскихъ крестьянъ,» въ 20-ый день Февраля 1804 года, Высочайше утвержденнаго и инструкціи Межевой Ревизіонной Коммиссіи въ Лифляндіи. (St.-Petersburg. 1809). 8°.

Эти «Дополнительныя статьи» помѣщены также въ «Полномъ Собраніи Законовъ», т. XXX; стр. 817 и слѣд.

* 376. **Peelikti jauni likkumi** par iskaidroschanu un plaschaku isstahstischanu teem likkumeem no 1804 gadda. (Riga. 1809). 4°.

Переводъ предъидущаго сочиненія на латышскій языкъ, сдѣланный г. *Гарднеромъ.* Существуетъ также переводъ и на эстонскій языкъ. (?)

* 377. **Taxations-Tabellen**, durchgesehen und zufolge Ergänzungs-Paragraphen bestätigt von Einer für die livländ. Bauer-Angelegenheiten Allerhöchst verordneten Kommität in St. Petersburg. (St. Petersb. 1809). 4°.

* 378. **Usrahdischana un nospreeschana**, pehz kahdas sinnas scheitan Widsemmê to semneeku klausischanu un dohschanu buhs islihdsinaht, etc. (Riga. 1809). 4°.

Переводъ предъидущаго номера на латышскій языкъ, сдѣланный г. *Гарднеромъ.* Переводъ на эстонскій языкъ тоже существуетъ (?).

* 379. **Esthländisches Bauergesetzbuch** und Esthländische Bauerverordnungen (Allerhöchst bestätigt d. 23 Mai, 1816). (St. Petersburg, bei dem Senat. 1816) fol.

Изданіе этой книги на русскомъ языкѣ: «Учрежденіе для эстляндскихъ крестьянъ», см. въ «Сенатскихъ Вѣдомостяхъ» 1806 года. Русскій и нѣмецкій тексты находятся также въ «Полномъ Собраніи Законовъ, т. XXXIII; стр. 670 и слѣд. Одинъ нѣмецкій текстъ помѣщенъ: въ *Ewers und Engelhardt's* «Beiträge zur Kenntniss Russlands.» Dorpat. 1818; S. 461. Отдѣльныя изданія «Учрежденія» и «Положенія» находятся въ нижеслѣдующихъ нумерахъ:

* 380. **Esthländische** Bauer-Verordnungen. Reval, Gressel. (1816). 4°.

* 381. **Eestima Tallorahwa** Seädmissed. Tallinas. 1816. 4°.

* 382. **Esthländisches** Bauer-Gesetzbuch. Reval, Gressel. (1816). 4°.

* 383. **Eestima Tallorahwa** Kässo-Ramat. Tallinas. 1816. 4°.

Оба перевода (№№ 381 и 383) на эстонскомъ языкѣ.

* 384. **Sr. Excellenz des Herrn** Esthländischen Civil-Oberbefehlshabers Gouverneurs Baron B. J. von Uexküll Ermahnungsworte an die Gebiets-Bauerrichter Esthlands, als die neue Bauerverordnung denselben abgegeben wurde. Gesprochen zu Reval auf dem Schloss am 8. Jan. 1817. Aus dem Esthnischen übersetzt. Reval. 8°.

* 385. **Vorläufige Jdeen** zu einer Erbpacht-Einrichtung auf Korn mit den künftighin freien esthländischen Bauern. K. G. Maydell. Dorpat, Schünmann. 1817. 8°.

386. **Ueber die Aufhebung** der Leibeigenschaft in Esthland. G. H. Merkel. *Ernst und Scherz.* 1817. № 147. ff.

Повременное изданіе: «Ernst und Scherz» выходило въ Берлинѣ.

* 387. **Allerhöchster Befehl** Sr. Maj. Kaiser Alexander I an den General-Gouverneur Marquis Paulucci, vom 5 Dec. 1816, die Freilassung in Kurland betreffend. (Mitau. 1816). fol.

* 388. **Anschreiben des** Marquis Paulucci an den kurländischen Landtag, vom 18 Dec. 1816, betreffend die Niedersetzung einer Commission zur Entwerfung der neuen Bauerverordnung. (Mitau. 1816). fol.

* 389. **Am 20 Dec.** auf dem Landtage von dem Marquis Paulucci gehaltene Anrede, und Beantwortung des Landbotenmarschalls v. Rutenberg. (Mitau. 1816).

* 390. **Verordnung** die Bauern des kurländischen Gouvernements betreffend. (Mitau. 1816). fol.

* 391. **Hauptgrundsätze** der esthländischen Bauer-Verordnungen. (Mitau. 1816). fol.

* 392. **Einige Bemerkungen** über die esthländische Bauerverordnung. Mitau. 1816). fol.

* 393. **Hauptgrundsätze** der projectirten kurländischen Bauerverordnung. (Mitau. 1816). fol.

Эти семь статей (№№ 387—393) были напечатаны для засѣданій лифляндскаго ландтага и потому не поступали въ продажу.

* 394. **Urządzenie** chłopów Estońskich krótko zebrane. W Wilnie. W druk. A. Marcinowskiego. 1819. 8°. 84 s.

* 395. **Urządzenie** o włościanach gub. Kurlandzkiey. Postanowienia tymczasowe. s. l. et a. fol. 76 s.

* 396. **Gesetzbuch** für die kurländischen Bauern. (Allerhöchst bestätigt den 25 Aug. 1817). St. Petersburg, bei dem Senate. 1817. fol. (Auch: Mitau, Steffenhagen u. Sohn. 1819. 4°.)

Состоитъ изъ двухъ статей: 1) «Kurländische Bauer-Verordnung für den transitorischen Zustand» и 2) ---- für den definitiven Zustand.»Русское изданіе: «Учрежденіе о курляндскихъ крестьянахъ,» помѣщено въ «Сенатскихъ Указахъ», 1807 года. Русскій и нѣмецкій тексты вмѣстѣ находятся въ «Полномъ Собраніи Законовъ», т. XXXIV; стр. 529 и слѣд.

* 397. **Likkumu grahmata** par Kursemmes semneekeem. Jelgawâ, Steffenhagen. 1818. 4°.

* 398. **Ustawa dla stanu** stałego włościan gubernii Kurlandzkiey. (St. Petersburg, bei dem Senat) fol.

Два перевода «Учрежденій о курляндскихъ крестьянахъ»: первое на латышскомъ языкѣ, сдѣланное *І. Ф. Фогтомъ*, *І. Кёлеромъ* и *К. Ф. Ватсономъ*; второе на польскомъ.

* 399. **Register** zur kurländischen Bauerverordnung für den transitorischen und definitiven Zustand (Heyking). Mitau, Steffenhagen u. Sohn 1819. 4°.

* 400. **Alphabetische Jnhalts-Anzeige** der kurländischen Bauer-Verordnung für den transitorischen Zustand (O. von Bolschwing.) Mitau, Steffenhagen und Sohn. 1819. 4°.

* 401. **Bemerkungen** eines Weltbürgers über die Veränderung welche das Jahr 1816 in den Jahrbüchern Kurlands merkwürdig macht. Geschrieben n den Osterfeyertagen (K. W. Cruse). Mitau, Steffenhagen u. Sohn. 1817. 8°.

* 402. **Einige Worte** über die Aufhebung der Leibeigenschaft in Kurland (K. von Manteuffel). Mitau, Steffenhagen u. Sohn. 1817. 4o.

* 403. **Einige Worte** an Kurlands Bauern über die wichtigsten, in den Allerhöchst bestätigten kurländischen Bauerverordnungen enthaltenen Bestimmungen. (G. von Engelhardt.) Mitau. Steffenhagen u. Sohn. 1818. 8°.

* 404. **Kahdi wahrdi** dehl labbakas sapraschanas to jaunu likkumu preeksch Kursemmes semneekeem. Jelgawâ. 1818. 8°.

Переводъ предъидущаго № на латышскомъ языкѣ, сдѣланный г. *Кёлеромъ*.

* 405. **Die Rechte und Pflichten** der Herren und Bauern währen, der 14 Jahre des transitorischen Freiheits-Zustandes, nach Maasgabe der Allerhöchst bestätigten kurländischen Bauerverordnung. T. von Hahn. Mitau, Steffenhagen u. Sohn. 1818. 8°.

* 406. **No brihwestibas** un winnas eezelschanas Kursemmê (C. F von der Launitz). (Т. е. о свободѣ и ея введенiи въ Курляндiи). Jelgawâ. 1819. 8°.

* 407. **Vorschläge**, allen livländischen Gutsbesitzern zur Beherzigung empfohlen. H. von Hagemeister. Dorpat. 1817. 8°.

Это первое печатное сочиненiе объ упраздненiи крѣпостнаго права въ Лифляндiи.

* 408. **Ansichten** über die Art, wie die persönliche Freyheit den Bauern des livländischen Gouvernements zu ertheilen wäre, veranlasst durch Hagemeister's Vorschläge. K. W. von Budberg. Riga. Häcker. 1817. 8°.

* 409—432. **Neue Inländische Blätter**, redigirt von F. E. Rambach. Dorpat. 1817—1818. 4°.

Это повременное изданiе служило ареною различнымъ и противоположнымъ мнѣнiямъ, относительно вопроса объ освобожденiи крестьянъ, а именно, въ слѣдующихъ мѣстахъ:

Стр. 77—81 (*R. J. L. Samson v. Himmelstiern*); стр. 90—92 (*K. v. Bruiningk*); стр. 105—106 (*Heinr. Aug. v. Bock*); стр. 117—118 (*Bruiningk*); стр. 19—21 (*Bock*); стр. 25—28 (*A. F. v. Sivers*); стр. 33—38 (*Bruiningk*); стр. 66—68; стр. 68—69; 73—74; стр. 89—90 (*H. v. Hagemeister*); стр. 107—109; стр. 113—117 (*C. M. Schrœder*); стр. 124—125 (*Bruiningk*); стр. 131—134; 140—143; стр. 148—152; стр 153—154; стр. 169—173, 181—182, 186—190 (*P. R. v. Sivers*); стр. 173—176 (*X. Y. Z.*); стр. 177—181 (*X. Y. Z*) и стр. 194—199 (*X. Y. Z.*).

* 433. **Jdeen und Vorschläge** zur Realisirung eines Grundeigenthums für die livländischen Bauern. C. M. Schröder. Riga. 1818. 8°.

Это сочиненiе перепечатано изъ: *Neue Inländische Blätter*, 1818. S. 113. (См. предъидущiй №).

* 434. **Bemerkungen** über die Leibeigenschaft in Liefland und ihre Aufhebung. (G. von Rennenkampf). Kopenhagen, Thiele. 1818. 8°.

* 435. **Ueber die bevorstehende** Freiheit der Esthen und Letten. G. von Rennenkampf. Dorpat, Schünmann. 1820. 8°.

* 436. **Livländische Bauer-Verordnung.** Allerhöchst bestätigt d. 26 März 1819 (St. Petersburg, bei dem Senate, 1819).—fol. (Также помѣщено въ: «Журналѣ Законодательства,» на 1819 г., т. I.)

Русское изданiе (Положенiе о лифляндскихъ крестьянахъ) помѣщено въ «Се-

натскихъ Указахъ» 1819 года. Русскій и нѣмецкій тексты см. въ «Полномъ Собраніи Законовъ,» т. XXXVI; стр. 542 и слѣд.

* 437. **Likkumi Widsemmes** semneekeem dohti. Mitau, Steffenhagen u. Sohn. 1820. 4°.

Переводъ г. *Брокгузеномъ* (C. W. Brockhusen) предъидущаго № на латышскій языкъ. Переводъ на эстонскій языкъ тоже существуетъ (?).

* 438. **Alphabetisches Sach-und Wort-Register** zur Allerhöchst bestätigten neuen livländischen Bauer-Verordnung; entworfen von dem Kreisrichter von Hagemeister und dem Landrichter von Samson; zusammengetragen, ergänzt und approbirt durch die Allerhöchst verordnete Commission zur Einführung der neuen Bauer-Verordnung in Livland. Dorpat. Schünmann. 1821. 8°.—Neuer Abdruck. Riga, Häcker. 1832. 8°.

* 439. **Die freyen Letten** und Esthen, eine Erinnerungsschrift zu dem am 6-ten Januar 1820 in Riga gefeyerten Freyheitsfeste. G. H. Merkel. Leipzig, Hirschfeldt. 1820. 8°.

* 440. **Denkzettel** zu der Erinnerungsschrift des D. G. Merkel.—H. A. von Bock. Dorpat, Schünmann. 1821. 8°.

* 441. **Livländische Landtagspredigten**, ganz und in Bruchstücken, herausgegeben zu öffentlicher Rechtfertigung. K. G. Sonntag. Riga, Müller. 1821. 8°.

Различные фазисы крестьянской реформы съ 1795 года по 1820. Издано по поводу предъидущаго номера.

442. **Ueber die neuerlich** begründete Bauernfreiheit in den russischen Ostseeprovinzen, von N. T. — *Hermes oder kritisches Iahrbuch der Litteratur*. 1821. 3-tes Stück, S. 85 (и вновь перепечатано въ слѣдующемъ №):

Періодическое изданіе «Hermes» выходило въ Лейпцигѣ.

* 443. **Sur l'émancipation** des paysans dans les provinces de la Baltique, 1820—1822. Notice publiée en 1821 par un anonyme (N. T.) dans le recueil allemand: «Hermès», précédée de l'article de Depping dans la «Revue encyclopédique» 1822, à l'occasion du «Mémoire» de Merkel, imprimé en 1820 à Riga. Francfurt s. M. Imprimerie d'Auguste Osterrieth. 1855. 8°.

Эта перепечатка, сдѣланная *С. Д. Полторацкимъ*, не поступала въ продажу. Статья изъ журнала «Hermes» перепечатана точь въ точь, страница въ страницу по подлиннику; статья же изъ «Revue encyclopédique,» которая короче и незначительнѣе, перепечатана просто.

* 444. **Noch Einiges** über die Bauernangelegenheiten in Liefland. L. A. Graf Mellin. Riga. 1824. (Gedruckt in Leipzig bei Hirschfeld). 8°.

445. **Ueber Verpachtung** der Bauerhöfe. G. von Rennenkampf. *Livländische Iahrbücher der Landwirthschaft.* 1825. B. I; S. 321.

446. **Ehemalige und itzige** Bedeutung eines livländ. Hakens und die verschiedenen Hakenrevisionen. H. von Hagemeister. *Livländische Iahrbücher der Landwirthschaft.* 1827. B. III; S. 3.

Эта же статья была отпечатана отдѣльно подъ слѣдующимъ заглавіемъ: «Ueber die ehemalige und jetzige Behandlung (sic) eines livländischen Hakens, etc. Dorpat. 1827. 8°. S. 27.

447. **Ueber Benutzung** der Bauerländereien im Betrieb der esth-und livländischen Landwirthschaften. O. von Grünewaldt. *Livländische Iahrbücher der Landwirthschaft.* 1833. B. VIII; S. 3.

448. **Ueber die Erbpacht**. J. von Dittmar. *Livländische Iahrbücher der Landwirthschaft.* 1833. B. VIII; S. 384.

449. **Ueber Erbpachten.** H. von Hagemeister. *Livländische Iahrbücher der Landwirthschaft.* 1833. B. VIII; S. 183.

* 450. **Ein veranlasstes Wort** über Erbpacht in Livland. (Hagemeister) Riga, Müller. 1833. 8°.

* 451. **Abhandlungen** aus und zu der Veranschlagung der Bauerländereien in Liv-und Kurland. J. Johnson. Mitau, Steffenhagen u. Sohn. 1835. 8°.

452. **Ueber Bauerverhältnisse** in den Ostseeprovinzen. *Das Inland.* 1838; Sp. 305.

Періодическое изданіе: «Inland, eine Wochenschrift für Liv-Esth-und Curland's Geschichte, Geographie, Statistik und Litteratur, выходило въ Дерптѣ съ 1836 г. Прекратилось въ 1863 г.

453. **Historischer Versuch** über die Aufhebung der Leibeigenschaft in den Ostseeprovinzen, in besonderer Beziehung auf das Herzogthum Livland. R. I. L. Samson von Himmelstiern. (Dorpat. 1838). 4°. (Приложеніе къ журналу «Inland» 1863 г.)

* 454. **Beiträge** zur Geschichte der Provinz Oesell. P. W. von Buxhöwden. Riga u. Leipzig, Götschel. 1838. 8°.

На стр. 267 и слѣд. этого сочиненія помѣщена исторія упраздненія крѣпостнаго права на островѣ Эзелѣ.

455. **Ueber die Berechnung** der Haken und Gehorchsleistungen der Bauern in Livland. H. A. von Bock. *Das Inland.* 1839; Sp. 787.

456. **Ueber die Verhältnisse** der Landwirthschaft in Liv-und Esthland. K. von Bruiningk. *Livländische Iahrbücher der Landwirthschaft.* 1839. Neue Reihenf. B. III, Heft 2; S. 7.

457. **Ueber bäuerliche** Verhältnisse. R. von Uexküll. *Livländische Iahrbücher für Landwirthschaft.* Neue Reihenf. 1841; S. 197.

458. **Jdeen über die Verbesserungen** der Bauerverhältnisse durch Erbpacht. Wangenheim von Qualen. *Das Inland.* 1845; Sp. 889.

* 459. **Darstellung** der landwirthschaftlichen Verhältnisse in Esth-Liv- und Curland. (A. Hueck) Leipzig, Otto Wigand. 1845. 8°.

Разборъ помѣщенъ въ газетѣ: «Inland», 1845; Sp. 627 и 1846; Sp. 393.

460. **Fortsetzung** der Ideen über die Verbesserung etc. Wangenheim von Qualen. *Das Inland.* 1847; Sp. 65.

461. **Die Ablösung** der Frohne in Curland durch Verpachtung der Bauerhöfe, aus dem Protokoll der Goldingenschen landwirthschaftlichen Gesellschaft. E. Günther. *Das Inland.* 1847; Sp. 593.

462. **Die Entwickelung** des Pacht-Systems in Kurland. *Das Inland.* 1847; Sp. 649.

* 463. **Landtagsbeschlüsse** der esthländischen Ritterschaft in Bauer-Angelegenheiten im Jahre 1847. Reval, Gressel. (1847). 4°.

Не было обнародовано.

* 464. **Sammlung** der zur Erläuterung und Ergänzung der kurländischen Bauer-Verordnung erlassenen Vorschriften und Verordnungen; in alphabetischen Auszügen. L. von Bienenstamm. Mitau, Steffenhagen u. Sohn. 1837. 8°. —Zweite revidirte und vervollständigte Aufl.—ibidem—1844. 8°.—Dritte sorgfältig revidirte und bis zum Schlusse des Iahres 1856 vervollständigte Aufl. Mitau, kurländische Gouvernements-Typographie. 1858. 8°.

* 465. **Auszug aus den Bauerverordnungen** von 1804 und 1809, die Frohnleistungen betreffend. Riga, Häcker. 1842. 8°. 64 S.

* 466. **Circulaire der** (Kurländischen) Ritterschafts-Commité vom 30 Iuni 1842, betreffend die von der livländischen Ritterschaft hinsichtlich der dortigen Bauern-Angelegenheit empfohlenen Vorschläge. (Mitau. 1842). fol. lithogr.

* 467. **Ergänzende Bestimmungen** zu der livländischen Bauerverordnung von 1819. (Allerhöchst bestätigt am 23 Januar 1845). Riga. 1845. 4°.

* 468. **Wissaugs ti apstiprinati** jauni likkumi, kas pilnigakas isskaidroschanas dehl peeleekami pee teem 1819 dohteem Widsemmes semneeku likkumeem. Riga. 1845. 4°.

Переводъ предъидущаго номера на латышскомъ языкѣ.

* 469. **Sure Keisri-härra** polest kinnitud seädustetäitmisse tükkid, mis nende tallorahwa pärrast, kes pärrismoisade al ellawad 1819 mal aastal Liwlandi-ma tallorahwa seädusse ramato jure lissatud. Rija-linnas, Häcker, 1845. 4°.

Переводъ тогоже сочиненія на эстонскомъ языкѣ.

* 470. **Vorschläge** der auf Allerhöchsten Befehl zur Durchsicht der bäuerlichen Verhältnisse in Livland niedergesetzten Commission; abgedruckt zum Behuf der auf den 25-sten August einstehenden Landtags-Berathung. Riga. Häcker. 1847. 8°.

* 471. **Allerunterthänigste Vorstellung** zu einer organischen Verordnung in Livland zur Sicherstellung des freien Bauernstandes als Realbürger des Staats. G. von Buddenbrock. 1848. fol. Lithogr. 12 Bogen.

Въ продажу не поступало.

* 472. **Livländische Agrar-und Bauern-Verordnung**, in Uebereinstimmung mit der vom dirigirenden Senat im Jahre 1849 erlassenen Original-Druckschrift in russischer Sprache. Riga, Häcker. 1850. 8°.

Русскій оригиналъ этого номера помѣщенъ въ «Сенатскихъ Указахъ» и въ «Полномъ Собраніи Законовъ», т. XXIV; стр. 380 и слѣд.

* 473. **Likkumi par Widsemmes** semneeku Semmes-turreschanu un dsihwosshanu. Rihgâ, Häcker. 1850. 8°.

Переводъ предъидущаго номера на латышскій языкъ.

* 474. **Liiwlandima** Tallorahwa seäduse-ramat. Tartus. 1850. 8°.

Переводъ того же номера на эстонскій языкъ, дерптскаго нарѣчія. Существуетъ также переводъ на эстонскій языкъ, ревельскаго нарѣчія. (?)

* 475. **Alphabetisches Wort-und Sach-Register** zu der Allerhöchst bestätigten livländischen Agrar-und Bauern- Verordnung vom Jahre 1849. Riga, Häcker. 1851. 8°.

* 476. **Likkumu** rahditajs, etc. Rihgâ, Häcker. 1850. 8°.

Переводъ предъидущаго номера на латышскій языкъ.

* 477. **Ueber Gesindes-Pacht-Verhältnisse** und was dem anhängig. A. von Hagemeister. Riga (1852). 4°. 24 S. Lithogr.

* 478. **Rohkas grahmata** par Widsemmes semneeku semmesturreschanas un dsihwoschanas likkumeem no 1849-ta gadda, semneeku teesnescheem par weeglaku eemahzischanu sarakstita. Rihgâ, Häcker. 1851. 8°.

Т. е. Руководство законовъ о землевладѣніи лифляндскихъ крестьянъ, составленное для легчайшаго обозрѣнія, въ пользу крестьянскихъ судей.

* 479. **Sinnas wisseem** Widsemmes semneekeem par labbu, kà ar Rentulahdes palihgu sewim gruntes warr pirht. Rihgâ, Häcker. (1851). 8°.

Т. е. Наставленіе о томъ, какъ крестьянинъ можетъ съ помощью земскихъ банковъ пріобрѣтать землю. (На латышскомъ языкѣ).

* 480. **Oppus**, kuis Tallorahwa Rendikàssa abbiga woip tallomaid osta. Tartun, Laakmann. (1851). 12°.

Книга того же содержанія что и предъидущая, на эстонскомъ языкѣ.

* 481. **Entwurf** einer Allerhöchster Bestätigung zu unterlegenden Bauer-Verordnung als Revision der Agrar-und Bauer-Verordnung vom Jahre 1849. (1857) fol. Lithogr.

Не было обнародовано.

* 482. **Esthländische Bauer-Verordnung.** Reval, Gressel. 1857. 4°.

Русскій оригиналъ: «Положеніе о крестьянахъ Эстляндской губерніи,» утв. 5 Іюля 1856, помѣщенъ въ «Сенатскихъ Указахъ» и въ «Полномъ Собраніи Законовъ, т. XXXI.

* 483. **Zustände Kurlands** im vorigen und diesen Jahrhundert. E. von Rechenberg-Linten. Mitau, Steffenhagen und Sohn. 1858. 8°.

Глава I: Ueber die Aufhebung der Leibeigenschaft in Kurland. Глава II: Einfluss der Aufhebung der Leibeigenschaft auf den Hausstand.—Остальная часть книги не относится къ крестьянскому вопросу.

* 484. **Lettres sur l'affranchissement** des paysans dans les provinces baltiques de l'empire de Russie (Livonie, Esthonie, Courlande) *Aliquis.* (P. A. Valouéff) *Le Nord.* 1858. №№ 2—12.

* 485. **Einige Erfahrungen** bei dem Betriebe der Knechtswirthschaft. Campenhausen, Baron, zu Orellen. Riga, W. F. Häcker. 1858. 8°.

486. **Die bäuerlichen Verhältnisse** Kurlands. Ein Wort zur Bauernfrage. *St.-Petersburger Zeitung.* 1858. №№ 126, 127, 128, 129 und 130.

487. **Ein Blick** auf die ländlichen Zustände Kurlands. A. Heyking. *Baltische Monatschrift.* 1859; 1-en B. № 2, S. 186—195.

488. **Welche Wirthschaftseinrichtung** wäre, bei der gegenwärtigen œconomischen Sachlage, demjenigen Besitzer eines grösseren livländischen Landgutes (von 10 bis 30 und mehr Haacken), zu empfehlen, der sein Grundstück unparcellirt erhalten und ebenso vererben will?—H.—*Das Inland.* 1860. № 22.

489. **Rückblicke** auf die Entwickelung der kurl. bäuerlichen und Güterverhältnisse seit. 1817. C. Neumann. *Baltische Monatschrift.* 1860. B. 2; S. 508 — 518.

490. **Materialien** zur Kenntniss der Knechtwirthschaft in Liv-und Esthland. Dr. JOHNSON. *Mittheilungen der Kaiserl. freien ökonom. Gesellschaft zu St.-Petersburg.* 1860. 4-es Heft; S. 252—265.

* 491. **Zur Emancipationsfrage** des russischen Volkes. Die Zustände des freien Bauernstandes in Kurland. Von einem Patrioten. (Seinem grossen Vaterlande in Liebe gewidmet) Leipzig. W. Gerhard. 1860. Druck. v. G. Pätz in Naumburg. 8°. 39 S.

492. **Zur Beleuchtung** der agrarischen Verhältnisse in den Ostsee-provinzen. C. von der RECKE. *Baltische Monatschrift.* 1860. B. 2; S. 323—334.

493. **Der Domainenverkauf** in den Ostseeprovinzen und das Güterbesitzrecht. TH. BÖTTICHER. *Baltische Monatschrift.* 1861. B. 3; S. 334—425.

494. **Einige Bemerkungen** zu diesem Aufsatze. C. NEUMANN. *Baltische Monatschrift.* 1861. B. 3; S. 542—561.

495. **Noch einige Worte** zum Domainenverkauf. C. von der RECKE. *Baltische Monatschrift.* 1861. B. 4; S. 50—60.

496. **Noch ein Wort** zur Agrar-Gesetzgebung in Kurland. C. von der RECKE *Baltische Monatschrift.* 1861. B. 3; S. 317—334.

497. **Zur Agrar Gesetzgebung** in Kurland. *Baltische Monatschrift.* 1861. B. III; S. 160—183.

498. **Das neue** livländische Bauern-Gesetzbuch. *Baltische Monatschrift* 1862. B. 5; S. 1—27.

* 499. **Der Esthe und sein Herr.** Zur Beleuchtung der ökonomischen Lage und des Zustandes der Bauern in Esthland. Von Einem, der weder ein Esthe noch dessen Herr ist. (B. T. BLAGOWESCHTSCHENSKI) Berlin. Verlag von R. Gaertner. 1861. Druck von Striefe in Berlin. 8°. VIII und 164 S. (См. въ 1-мъ отд. № 156).

Въ 18-мъ № «Книжнаго Вѣстника» за 1864-й г. помѣщенъ некрологъ *В. Т. Благовѣщенскаго,* автора статьи: «Die Esthe und sein Herr». Изъ этого некролога мы, между прочимъ, узнаемъ, что покойный былъ, въ послѣднее время, цензоромъ въ Ревелѣ. Въ 1861-мъ году онъ издалъ вышеупомянутое сочиненіе, надѣлавшее много шуму и возбудившее: съ одной стороны негодованіе, съ другой горячее сочувствіе. Полемика о немъ долго печаталась въ «Ревельской газетѣ».

500. **Der Esthe** und sein Herr. A. von REUTZ. *Baltische Monatschrift.* 1862. B. 5; S. 123—136.

Статья написанная по поводу предъидущаго сочиненія.

4

* 501. **Mittheilungen** und Erfahrungen aus einer Knechtswirthschaft. C. E. Müller. Reval. 1862. Gouvernem. Typogr. 8°. 68 S.

502. **Das Bauerland** in Kurland. E. Lieven. *Baltische Monatschrift.* 1862. B. V; S. 524—534.

* 503. **Baltische namentlich** livländische Bauernzustände. Leipzig. Druck. v. Brockhaus. 1862. 8°. 45 S.

504. **Ueber livländische** Arbeiterverhältnisse und Agrarzustände. A. Punschel. *Baltische Monatschrift.* 1863. B. VII; S. 419—439.

505. **Die Auflösung** des Verbandes der livländischen Landgemeinden. A. von Samson—Himmelstiern. *Baltische Monatschrift.* 1863. B. VII; S. 409—419.

TABLE ALPHABÉTIQUE.

Abolition (L') du servage. № 71.
Acte (L') d'émancipation. № 127.
Acte (L') du 19 Février. № 128.
Afhandling om lifegena och fria bönders arbete. № 10.
Affranchissement des paysans lithuaniens. № 48.
Affranchissement des serfs. №№ 93 et 131.
Aiskrauknes un Rihmana... № 339.
Aksakow, J. № 171.
Alexandrowicz, B. № 288.
Aliquis. № 484.
Andravy, U. d'—. № 143.
Ansichten über die Aufhebung der Leibeigenschaft. № 30.
Aufhebung (Die) der Leibeigenschaft in Russland. №№ 147 u. 149.
Auszug aus den Bauerverordnungen. № 465.

Bauergesetzbuch, Esthländisches. №№ 379 u. 382.
Bauergesetzbuch, (Das) neue livländische. № 498.
Bauern, (Die russischen.) № 106.
Bauer—Verordnungen, Esthländische. №№ 380 u. 482.
Bauer—Verordnung, Livländische. №№ 436. 438, 467, 468 u. 469.
Bauernzustände, Baltische, namentlich livländische. № 503.
Beardé de l'Abbaye. № 3, I.
Beaumont, G. de.— № 27.
Befehl, Allerhöchster, Sr. M. Kaiser Alexander I. № 387.
Befreiung, (Die) Leibeigenen in Russland. № 61.
Bemerkungen, Einige,—ueber die esthländ. Bauerverordnung. № 392.
Beschreibung der Leibeigenschaft. № 338.
Bienenstam, L. von.— № 464.
Biernacki, A. P. № 196.
Biernacki, S. № 252.
Blagoweschtschenski, B. T. №№ 499 u. *500*.
Blätter, Neue, inländische. № 409—432.
Bolschwing, O. von.— № 400.
Boesigk, F. L. № 1.
Bock, H. A. von. — №№ 12, *409 — 432* 440 u. 455.
Böttiger, A. G. № 343.
Bötticher, Th. № 493.
Bratkowski, St. № 307.
Braun. № *341*.
Brockhusen, C. W. №№ 373 u. *437*.
Bronikowski. № 210.
Brueggeney, X. O. dictus Hasenkampf. № 270.
Bruiningk, K. von. — №№ *409—432* u. 456.
Brzostowski, P. X. №№ *181*, *182*, *183* i *184*.
Budberg, K. W. von.— № 408.
Buddenbrock, G. J. №№ 367, t. IV i 471.
Buddeus, A. № 37.
Buxhöwden, P. W. von.—№ 454.

Campenhausen, Baron zu Orellen. № 485.
Ciąg dalszy uwag ogólnych nad stanem rolniczym i mieyskim. № 179.
Circulaire der (kurländ.) Ritterschafts — Commité. № 466.
Close, R. № 166.
Colonisation, Freie, und Leibeigenschaft im Gouvernement Orenburg. № **75**.
Cramer, K. № 257.
Cruse, K. W. № 401.
Czerwiński, J. L. №№ 199 i 200.
Czynszowanie włościan. № 249.

Décrets du 19 Février. № 334.
De la réforme du 19 Février. № 122.
De l'émancipation des serfs en Russie. №№ 82 et 140.

De l'expropriation des biens privés. № 90.
De l'industrie agricole. № 141.
Dénoix des Vergnes, Fanny. № 59.
Depping. № *413*.
Discussion sur la réforme du servage et de l'esclavage. № 69.
Dissertation qui a remporté le prix. № 3.
Dittmar, J. von.— № 448.
Dolgoroukow, Le prince P. №№ 100 et 101.
Doniol, H. № 49.
Droit (Le) de punition à l'égard des paysans. № 92.
Duganne, A. J. H. № 167.
Dumas, A. №№ 52 et 53.
Dusza krajów, czyli o poddanych polskich. № 189.
Dutkiewicz. № 266.
Dziennik praw Ks. Warszawskiego. № 208.

Eestima Tallorahwa Seädus. №№ 361, 367 t. VII u. 381.
Eestima Tallorahwa kässo—ramat. № 383.
Église (L') russe a-t-elle fait quelque chose pour l'affranchissement des paysans en Russie. № 117.
Eisen, J. G. № 6.
Émancipation des serfs en Russie. Examen du projet financier de M. M. Fraenkel et Homberg. № 56.
Émancipation d'un serf en Russie. № 116.
Émancipation (L') et la parti retrograde. № 95.
Émancipation russe. Lettre d'un député. № 68.
Empire, The russian. № 24.
Emprunt russe pour l'émancipation des paysans. № 47.
Encore un mot sur l'émancipation des serfs en Russie. № 62.
Engelhardt, G. von.—№ 403.
Entwickelung (Die) des Pacht—Systems in Kurland. № 462.
Entwurf einer Allerhöchster Bestätigung zu unterlegenden Bauer-Verordnung. № 481.
Ergänzungs—Paragraphen. №№ 375, *376*, *377* u. *378*.
Esthe, (Der) und sein Herr. №№ 499 u. *500*.
Études sur la question de l'abolition du servage en Russie. № 63.
Études sur la situation intérieure...de la Russie. № 23.
Ewers, G. №№ *361*, *367*, t. VII, 368, 370, 371 u. *372*.

Extraits d'une brochure sur l'émancipation des paysans. № 119

Falkenhagen—Zaleski, P. № 313.
Fernand, J. № 138.
Firks, G. F. von.— № 356.
Fleischmann, C. L. № 34.
Freygang, G. de— № 7.

Galitzin, Le prince A. №№ *36* et 135.
Garbiński, W. №№ *277* i 281.
Gardner. №№ *366* u. *378*.
Garnier, J. 337.
Genre (Un nouveau) de servage importé de Toulouse. № 94.
Gerebtzoff, F. de.— №№ *45* et 64.
Gesetzbuch für die esthländischen Bauern. №№ 360 u. 367, t. VII.
Gesetzbuch für die kurländ. Bauern. №№ 396, *397* u. *398*.
Globe (Le) et l'émancipation des serfs en Russie. № 126.
Głos szlachcica do swych współbraci o wolności i rowności kmiecej. № 297.
Gmina i ustaw gminne. № 320.
Golovin, J. № 54.
Gołuchowski. № 264.
Górski, K. № 319.
Górski, L. № 246.
Gospodarstwo postępowe nakazuje oczynszowanie włościan pańszczyznianych. № 253.
Governement, Constitutional, in Russia. № 172.
Gralewski, Mateusz, z Mazewa. № 315.
Grandguillot, A. № 58.
Graslin. № 3, 3.
Greveniz, F. A. F. v.— 211 u. *212*.
Gribowsky, M. № 15.
Grünenwaldt, O. von.—№ 447.
Günther, E. № 461.

Hagemeister, H. von.—№№ 19, 407, *409*—*432*, 438, 446, 449, 450 u. 477.
Hahn, T. von.— № 405.
Hauptgrundsätze der esthländischen Bauer-Verordnungen. № 391.
Hauptgrundsätze der projectirten kurländ. Bauerverordnung. № 393.
Haxthausen, A. von.—№№ 22, 23, 24, 35, 36, *45* u. *49*.
Heyking, A. №№ 399 u. 487.
Heylman. №№ 273 i 300.
Heinitz, H. E. № 148.

Horyń, S. № 304.
Hrubieszowianin. № 225.
Hueck, A. № 459.
Hume. № *350*.
Hupel, A. №№ 340 u. *341*.

Jak mieć dobrych i wypłatnych czynszowników. № 262.
Jakob, L. H. von.— №№ 9 u. 10.
Jak pojmował Karozy możność podniesienia klassy włościańskiéj w Polsce. № 237.
Jannau, H. J. №№ 339 u. 342.
Jaroszewicz, J. № 241.
Jastrzębski, J. № 113.
Jeszcze kilka słów w kwestyi włościańskiéj. № 291.
Jgga üks. №№ 359 u. 367, t. II.
Johnson, J. №№ 451 u. 490.
Jszkowski, E. № 260.

Kahdi wahrdi dehl labbakas sapraschannas. № 404.
Kaisarow, A, de—. № 8.
Kaliński, G. № 183.
Kamieński. №№ 228 i 229.
Kamiński, St. № 323.
Kapliński, J. №№ 227 i 230.
Karnowitsch, E. № 296.
Khroustchov, D. № 130.
Knoll, J. № 111.
Kolaczkowski, A. Habdank z Konar. № 239.
Köller, J. № *398*.
Korwin-Milewski. № 289.
Korzybski, Z. № 324.
Koschelew, A. № 170.
Kotzebue, A. von.— №№ 369, *370* u. *371*.
Kozakowski, J. K. № 306.
Krompolc, K. № 209.
Kruczaj, K. № 222.
Krzyźtopor, A. №№ 267 i 284.
Kurowski, J. N. № 316.
Kwestya moralizowania włościan. № 309.
Kwestya włościańska. №№ 261 i 264.
Kwestya włościańska w królestwie kongressowem. № 298.

Lachnicki, J. № 203.
Landtagsbeschlüsse der esthländischen Ritterschaft. № 463.
Landtagsschluss, Livländischer, vom J. 1803. № 362.
Landtagsschluss zur Verbesserung des Zustandes der Bauer. № 346.
Launitz, C. F. von der.— № 406.
Leibeigenschaft (Die) in Russland und der Adel. № 110.
Leibeigenschaft Russland's. № 115.
Lestrelin, A. № 142.
Lettre d'un abonné russe. № 91.
Lettre d'un député de comité à M. le président de la commission de rédaction. № 67.
Lettre d'un panslaviste à S. M. Alexandre II. № 55.
Lettre d'un paysan russe. № 60.
Lettres sur l'émancipation des serfs. № 97.
Lieven, E. № 502.
Liekkumi preeksch Widsemmes semneekeem. №№ 365 u. 437.
Likkumu grahmata. № 397.
Likkumu rahditajs. № 476.
Listy Anonima. № 181.
Listy z zagranicy z powodu kwestii chłopskiéj. № 283.
Łubieński, P. H. № 224.
Lubliner, L. № 31.
Lubomirski, T. Ks. №№ 272 i 276.
Ludwig, Alexandre. №№ 286 i 299.
Lwoff, Fürst D. № 57.

Maciejowski, B. №№ 326 i 327.
Malchau von Ankerfeld, Chr. № 16.
Malczewski, K. №№ 223 i 238.
Manifeste Impérial d'émancipation. № 136.
Mannequin, Th. № 46
Manteuffel, K. von.— № 402.
Materialien zu Grundsäzzen zur Verbesserung des Zustandes der Bauer. № 345.
Materjały do projektu ustawy towarzystwa kredytowego ziemskiego. № 160.
Maydell. K. G. № 385.
Meck, E. J. von.— № 3, 4.
Mellin, Graf. L. A. № 444.
Mémoire adressé à S. M. l'Empereur de toutes les Russie. № 43.
Μένσσικοβ, A. № 163.
Merkel, C. V. № 4.
Merkel, G. H. №№ *346*, 347—349, 350, 351, 352, 353, *354*, *355*, *356*, *357*, *358*, 386, 439, *440*, *441*, *442* u. *443*.
Mesures relatives a l'abolition du servage en Russie. № 44.
Miączynski, J. № 198.
Miaskowski, F. № 89.
Michalski. №№ 234 i 247.
Miéroslawski. № 275.
Mikschewitsch. № 107.
Milkowski, Z. № 287.
Milutine, M. № 173.

Młodecki, K. №№ 201 i 205.
Molinari, G. de— № 72.
Morawski. №№ 216 i 217.
Morski, T. № 187.
Mort du général Rostovzow. № 86.
Mots, Quelques, sur le rachat des terres seigneuriales. № 169.
Müller, C. E. № 501.
Myśli o urządzeniu stosunków włościańskich. № 311.

Nakwaski, M. H. №№ 218, 310 i 314.
Naturrecht, christliche wahre Menschenliebe in Livland. № 341.
Neumann. №№ 18, 30, 489 u. 494.
Neyman, J. № 204.
Nie wszyscy błądzą. № 190.
Nolcken, E. von.— № 28.

Objaśnienia psrzydatne włościanom w ich nowych stosunkach. № 331.
Objaśnienie teraźniejszego urządzenia rolników. № 258.
O chłopach. № 258.
Oczynszowanie włościan. №№ 226 i 235.
O ekonomicznych zasadach dzierżawy dóbr ziemskich. № 265.
Ogląd dziejów ludu prostego. № 251.
Olguérdowitch. № 32.
O nadaniu własności włościanom polskim. № 218.
O obowiązkach właścicieli ziemskich. № 242.
O poddanych polskich. №№ 176, *177* i *178*.
O potrzebie kstałcenia sobie zdatnych robotników przed wyjściem z pańszczyzny. № 250.
Oppus, kuis Tallorahwa rendikassa..... № 480.
O prawach włościan w Galicyi. № 233.
O regulacyi włościan w W. Ks. Poznańskiém. № 245.
Orloff—Davidoff, Le comte W. №№ 65, *66*, 67 et 68.
O sołtystwach w Polsce. № 232.
O społecznościach gromadzkich i gminnych. № 274.
O stosunkach..... pod względem ich wielkości. № 271.
Oukase (L')russe du 19 Février. № 124.
O urządzeniu rabotników. № 321.
O usamowolnieniu włościan. № 225.
O ustanowieniu czynszu powszechnego. № 213.
O własności i dzierżawie, ze względu na włościan naszych. № 248.
O włościanach. № 192.
O wykupie. № 158.
O zmianie do tychczasowego stanu poddaństwa włościan. № 243.

Panin, Graf. № 105.
Passenans, P. D. de.— № 17.
Paulucci, Marquis. №№ *387*, 388 u. 389.
Pautet, J. № 66.
Pawłow od roku 1767 do roku 1795. № 184.
Peelikti jauni likkummi.... № 376.
Petri, J. C. №№ 354 u. 374.
Phase (Die) neueste der russ. Leibeigenschaftsfrage. № 109.
Pieśń wolnych włościan Pawłowskich. № 182.
Plichowski, D. №№ 177 i *178*.
Pogodine, M. № *123*.
Politika rossyjska w Polsce. № 293.
Poltoratzky, S. D. № *413*.
Pomysły do reformy w dobrach szlacheckich. № 78.
Porochine, V. de—. №№ 70, 80, 118, 139 et 333.
Prawo o udzielaniu pożyczek. № 114.
Proby praktyczne ułatwiające włościanom występowanie z dzisiejszéj nędzy i zapewniające im byt samoistny. № 236.
Proclamation du manifeste. № 125.
Programm für die Arbeiten der... Adels—Comité. № 38.
Projekt polepszenia stanu włościan. № 206.
Projekt ustawy towarzystwa kredytowego ziemskiego. №№ 153, 154, 155 i 159.
Projet conservateur relatif á l'émancipation. № 120.
Pruss—Jabłonowski, W. № 157.
Punschel, A. № 504.
Pytanie się i odpowiedź. № 186.

Question (La) du jour en Russie. № 137.
Question (Les) intérieures de la Russie. № 129.

Rachat (Le) facultatif des terrains. № 96.
Radzyński. № 325.
Rambach, F. E. №№ 409—432.
Rechenberg—Linten, E. von.— № 483.
Rechtspunkt (Der) in der russischen Bauer-Emancipationsfrage. № 146.
Recke, Baron C. von der.— №№ 150, 492, 495 u. 496.

Réflexions préalables sur les bases proposées au mode d'émancipation des serfs en Russie. № 65.
Reformen in Russland. № 102.
Réformes (Les) et la politique extérieure de l'Empire. № 73.
Remarques, Quelques, sur la question de l'affranchissement des paysans en Russie. № 134.
Rennenkampf, A. von—. №№ 358, 434 u. 445.
Reskrypt cesarski. № 290.
Reutz, A. von.— № 500.
Rieux, Louis Napoléon du,— № 133.
Rodowicz—Oświęcimsky, Th. № 40.
Rohkas grahmata par Widsemmes semneeku. № 478.
Rolbiecki, T. № 312.
Rossya i Europa. Polska. № 280.
Rostovzof, Le général. №№ 86, 87, 104 et 105.
Rousseau. № *350*.
Rozbiór kwestyi włościańskiej. № 268.
Rozporządzenia rządowe w przedmiocie okupu pańszczyzny. № 318.
Rozprawa o ustawach względem wykupna lab uregulowania służebnictw. № 285.
Russie (La) en 1859. № 84.
Russland und die Russen. № 21.
Russland unter Alexander II. №№ *101* et 103.
Rutenberg. № 389.
Rzut oka na prawa gospodarcze monarchii pruskiéj. № 244.

Saltykowycz, J. № 207.
Samson. №№ *339*, *359*, *362* u. 438.
Samson von Himmelstiern, R. J. L. №№ *409—432*, 453 u. 505.
Schédo—Ferroti, D. K. №№ 29 et 132.
Schlözer. №№ *341*, *368* u. *370*.
Schnitzler, J. H. № 85.
Schröder, C. M. №№ *409—432* u. 433.
Seädussed Maa—rahwa pärrast antud. № 366.
Séance du conseil de l'Empire pour l'émancipation. № 121.
Serf—emancipation in Russia. № 165.
Sinnas wisseem Widsemmes semneekeem par labbu. №№ 479 u. 480.
Sivers, A. F. von.— № *409—432*.
Słów, Kilka, o magazynach gromadzkich. № 263.
Socialisme (Le) en Russie. № 98.
Sonntag, K. G. №№ 344 u. 441.
Sposób łatwy i pewny ulepszenia ludzi poddanych. № 194.
Sprawa włościańska na sejmie 1831. № 294.
Statistik der Leibeigenschaft in Russland. № 74.
Statistique du servage en Russie. № 42.
Stawiarski, J. № 215.
Stawicki, E. №№ 269 i 282.
Storch, P. №№ 14, 25, *45*, *359*, *361*, *364*, 367 u. 368.
Stroynowski, R. № 279.
Strzemień z Stroynowa Stroynowski, W. № 197.
Sugenheim, S. № 2.
Sure Keisri—härra polest kinnitud..... № 469.
Surowiecki, W. № 195.
Szumowski, J. № 220.

Tabelka dla obliczenia wartości sadyb i rocznego czynszu. № 151.
Taxations—Tabellen. № 377.
Tchitcherine, B. № 144.
Tęgoborsky, L. de—. №№ 26 et *45*.
Thörner, Th. G. №№ 63 et *69*.
Tiebe, H. F. №№ 355 u. 357.
Tourguéneff. №№ 20, 21, *45*, 83 et *101*.
Trochę praktyki, trochę teoryi na praktyce opartéj. № 112.

Ueber Bauerverhältnisse in den Ostseeprovinzen. № 452.
Ueber die Leibeigenschaft.... in Russland. № 77.
Ueber die neuerlich begründete Bauernfreiheit. №№ *442* u. 443.
Uexküll, Baron. №№ 384 u. 457.
Ukas des Kaisers Alexander II. № 50.
Ungern—Sternberg, W. von.— №№ *358* u. 363.
Uruski, Hr. Seweryn. №№ 278 i 292.
Urządzenie chłopów estońskich. № 394.
Urządzenie o włościanach gub. Kurlandzkiey. № 395.
Usrahdischana un nospreeschana. № 378.
Ustawa dla stanu stałego włościan gub. Kurlandzkiey. № 398.
Ustawa gromadzka kanclerza A. Zamoyskiego. № 322.
Ustawa miejscowa o terrytoryalnem urządzeniu włościan. № 152.
Ustawa, Ogólna, o włościanach. № 156.
Ustawy o włościanach. № 164.
Uwagi do materjałow do projektu ustawy kredytowéj. № 161.

Uwagi nad obecnym stanem robotników wiejskich w Kr. Polskiém. № 305.
Uwagi nad polepszeniem stanu włościan. № 202.
Uwagi nad rządem Gallicyi. № 191.
Uwagi nad stanem włościan. №№ 221 i 231.
Uwagi, Niektóre, o oczynszowaniu. № 256.
Uwagi ogólne nad stanem rolniczem i mieyskim. №№ 179 i 185.
Uwagi o kwestyi włościańskiej. № 168.
Uwagi praktyczne o poddanych polskich. № 188.
Uwagi w materyi wydobycia włościan z teraźnieyszego ich stanu. № 219.
Uwag, Kilka, nad prawem towarzystwa kredytowego ziemskiego. № 308.
Uwag, Kilka, o dzierżawie wieczystéj i długoletniéj. № 277.

Valori, Prince H. de.—№ 81.
Valoueff, P. A. № 484.
Verhältnisse (Die bäuerlichen,) Kurlands. № 486.
Vérités, Quelques, à la noblesse russe. № 33.
Verkauf (Der) Reichs—Domainen als Finanzmassregel. № 107.
Verordnung die Bauern des kurländ. Gouvernements betreffend. № 390.
Verordnung die Bauern des livländ. Gouvernements betreffend. №№ 364 u. 367, t. III.
Verordnung, Livländische Agrar — und Bauern.— №№ 472, 473, 474, 475 u. 476.
Versuch einer Abhandlung von Eigenthum der Bauern. № 5.
Vignoli. № 3, 1.
Voigt, J. F. № *398*.
Vorschläge der auf Allerhöchsten Befehl... niedergesetzten Commission. № 470.

Walter, J. C. № 13.
Wangenheim von Qualen. №№ 458 u. 460.
Watson, C. F. № 398.
Welche Wirthschaftseinrichtung wäre, bei der gegenwärtigen öconomischen Sachlage, demjenigen Besitzer eines grösseren livländ. Landgutes zu empfehlen, etc. № 488.
Wie stehts es mit der Aufhebung der Leibeigenschaft in Russland. № 108.
Wislicki, A. № 332.
Wissaugsti apstiprinati jauni likkumi. № 468.
Włościanie w Polsce. № 317.
Włościanin polski. № 240.
Włościanin w Polszcze. № 212.
Woelner, J. C. № 3, 2.
Wojciechowski, T. № 255.
Wolowski, M. L. №№ 45 et *101*.
Wort, (Ein) zur rechten Zeit. № 372.
Wratnowski, A. № 330.
Wskazówki do przeprowadzenia oczynszowania w majątkach prywatnych. № 303.

Yanoski. № 99.
Youssoupoff, Le prince N. № 137.

Zadanie ziemiańskie. № 162.
Zadora, W. № 79.
Za i przeciw przemusowemu oczynszowaniu. № 329.
Zamoyski, A. №№ 174 i 175.
Zapasnik, A. № 88.
Zastanowienie się nad całego kraju włościanami. № 193.
Zastosowanie zasad oczynszowania włościan. № 302.
Zbiór przepisów dotyczących uregulowania stosunków włościan. №№ 295 i 328.
Zrušeni nevolnictvi v Rusich. № 51.
Żukowski, J. L. № 214.
Zur Agrar-Gesetzgebung in Kurland. № 497.
Zur Bauer—Frage. № 39.
Zur bäuerlichen Grundbesitzfrage. № 145.
Zur Emancipations—Frage des russischen Volkes. № 491.
Zur Leibeigenschaftsfrage. № 76.
Zur Organisation des Bauernstandes in Königreich Polen. №№ 335 u. 336.
Zur Statistik der Leibeigenschaft in Russland. № 41.